

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

**Rhodes, Georges de
Lugduni, 1661**

Qvæstio III. De Natura peccati mortalis & venialis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-81987)

Confirmatur quia ludere tempore sacri non potest esse peccatum omissionis, nisi quia eius obiectum est aliqua priuatio, sed hoc non obstat, nam homicidium terminatur ad priuationem, & tamen est verum peccatum commissionis. Denique actus positius cuius aliqua circumstantia est mala, est verum peccatum commissionis, iste actus qui causat omissionem huiusmodi est, ergo ille actus est peccatum commissionis.

Tertia conclusio.

Probatio conclusio-

Ratio est, quia nullum vñquam esse potest peccatum actuale ad quod non requiratur actualis ratio voluntarij & liberi, sed omissionis & commissio non habent actualem rationem voluntarij & liberi, postquam posita est liberè causa ex qua liberè sequuntur, ergo illæ tunc tantum sunt peccata quando ponitur lib. r. illarum causa, non autem tunc quando necessariò sequuntur ex causa liberè posita. Deinde si tunc sit peccatum quando ponitur omissionis aut commissio sequeretur quod aliquis per annum continuè peccaret, si deditur venenum quod continuè ageret per annum, inò peccaret etiam si medio eo tempore plures eliciuerit actus amoris, & confessus etiam esset, aut etiam peccaret actu, si esset in celo & venenum illud necaret hominem: probo sequelam, quia sufficit ad actuale peccatum quod prius data sit liberè causa, etiā si effectus postea sequatur necessariò. Hic data est liberè causa, & effectus ex illa sequitur etiam si retractata fuerit voluntas per amorem aut confessionem. Tunc est peccatum quando effectus sequitur ex causa liberè posita, sed quantuncunque interuenerit retractatio effectus sequitur ex causa liberè posita, ergo mors illa peccatum est etiam si retractatio interuenerit & ille qui posuit causam, iam sit beatus.

Solutio prima du-

Solutio secundæ.

Solutio tertiae.

Ad primam patet ex prima conclusione actus iunctos omissioni nunquam esse peccata, nisi causent omissionem, vnde sequitur quod omittens actum præceptum non commitit tot peccata, quot elicet actus tempore omissionis. De confessione dicetur statim.

Ad secundam Resp. illos actus esse vera peccata commissionis eo quod repugnant præcepto affirmatio prot continet virtualiter præceptum negatiuum vt dixi. Neque in confessione opus est singulos illos actus exponere qui sunt causa omissionis, quia illi quamvis physicè loquendo sint peccata diuersa, moraliter tamen sunt vnum peccatum cum omissione. Ad confirmationem negatur maior, nam actus positius versatur aliquando circa negationem, est & verum peccatum commissionis vt probatum est.

Ad tertiam patet ex conclusione ultima omissionem non esse peccatum quando non est libera, sed tunc tantum quando ejus causa liberè ponitur: Vnde sequitur quod omissionis, & actus externus peccati quæ non sunt in nostra potestate, tunc non debent explicari in confessione, quando sufficienter explicari potest causa eorum quæ data est liberè, tunc autem explicari debere omissionem & actum externum peccati, quando explicari aliter non potest causa quæ data est liberè; vel certè propter satisfactionem oportet illa exponere. Propter homicidium externum cuius data est liberè causa incurrit excommunicationis vt doceri solet in materia de censuris.

QVÆSTIO III.

De Natura peccati mortalis, & venialis.

S. Thomas quæst. 88. 89.

Hæc est altera & principals peccatorum diuisio, hiuxa quam peccatum aliud mortale dicitur quod hominem priuet vitâ spirituali, qua coniunctio est cum Deo; alterum veniale quod cum vita huiusmodi stare possit. Quam diuisioem vt expendant accuratissime. Primo statuenda est existentia & distinctio peccati mortalis & venialis. Secundo nota quibus vñnam discerni potest ab altero, id est quænam vñuersum requirantur ad peccatum mortale. Tertiù comparatio vñius cum altero, id est quomodo peccatum veniale fieri possit mortale, quomodo ad illud disponat.

SECTIO I.

Existentia & distinctio peccati mortalis,
& venialis.

Circa celeberrimam hanc, & Catholicis notissimam diuisiōem peccati tripliciter erratum est praesertim ab haereticis. Primo, ab iis qui absolute illam negarunt, volentes omnia peccata esse mortalia, vel omnia esse venialia. Secundo ab iis qui negarunt diuisiōem illam esse ex natura rei, sed ex sola Dei voluntate quedam dici mortalia quedam venialia. Tertiù ab iis qui male illam diuisiōem explicant.

§. I.

Vñrum peccata quedam sint mortalia, quedam venialia.

Censuerunt peccata omnia esse mortalia, veniale autem nullum omnino esse peccatum. Primo Iouianianus Stoicos sequutus, qui volebant omnia peccata esse paria, vt testantur Augustin. epist. 29. & Hieronym. Sub finem lib. contra Iouianianum. Secundo Pelagius volens propterea illum solum iustum esse qui omni carceret peccato posse autem in hac vita hominem sine omni prorsus peccato vivere vt tradit sacerdotem Augustinus praesertim lib. de Haeresibus c. 88. Tercio in eundem erorem videntur incidisse Gerson libro de Vita spirituali lect. 1. Almainus tract. 3. c. 20. Rosensis in refutatione articuli 32. Lutheri, & Michael Baius qui affirmant aequalia omnia peccata esse secundum se quia sunt offense Dei summè boni, & ita pœnam annihilationis de se merentur omnino aeternam, neque purgari omnino possunt nisi ea in infinitum detestemur.

Ratio vero dubitandi est primo, quia Matthei 5. Prima ratio dubitandi. dicitur: *Qui contempserit vnum de Mandatis istis minime, minimus vocabitur in regno cœlorum*, id est nullus erit in regno cœlorum, ergo peccata quæ dicimus minima, priuatum hominem gloriâ cœlesti, quod etiam colligitur ex Iohannis 13. *Si non lauero te non habebus partem mecum*, quod de peccatis venialibus intelligi fine dubio debet, cum dicat ibidem Christus. *Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lanet, sed est mundus totus.* Idem videntur tradere non rarò Patres, verbi gratia Basilius in regulis brevioribus quæst. 29. negat ullam in Nuevo Testamento reperiiri distinctionem grauium & leuium peccatorum Chrysostomus Sermo de leuium peccatorum periculis docet peccata etiam levia esse viranda, quia licet levia, occidunt tamen & inducent contemptum Dei.

Secundo, nullum est peccatum quod infinitum non sit, cum offensa sit Dei, crescit enim offensa quâ proportione crescit persona quæ offenditur, ergo peccata omnia sunt aequalia & mortalia secundum se. Probatur

tur consequentia nam opera Christi ex eo præcisè quod sunt opera persona infinita sunt omnia infinita, & valoris æqualis in ratione meriti & satisfactio- nis, sic omnia peccata quia sunt offensæ personæ in- finita sunt infinita & æqualia.

Tertia ratio dubitandi. Tertio, si peccatum diuiditur in mortale, & veniale debent illa duo genera peccatorum differre specie ac essentialiter inter se, consequens falsum est quia leue ac graue furtum pertinent ad eandem speciem furti. Deinde communis illa ratio peccati vel est genus vniuersum ad peccatum mortale ac veniale, vel est genus analogum tantum, non primum, quia veniale peccatum, per solam attributionem ad peccatum mortale, vocatur peccatum cum non sit contra charitatem: non secundum quia tota peccati definitio peccato veniali conuenit, est enim disconueniens naturæ rationali, & rectæ rationi.

Dico primò, rectè diuidi peccatum in mortale & veniale, non tanquam genus in species, sed tanquam subiectum in accidentia.

Ratio pri- mæ parti ex Scriptura. Prima pars Catholica omnino est quam primò probant Scripturæ, verbi gratiâ, *Luce* 6. quædam peccata comparantur festucis quæ sunt res leuissime, quædam trabi, *Matthei* 23. quædam peccata comparantur culicibus, quædam camelis: prima ad Corinthios 2. Leuia peccata comparantur ligno, feno, & stipulis; grauia ferro, æri & plumbu, ergo quædam peccata sunt grauia quædam sunt leuia: Proverbiorum 24. dicitur *Septies cadere iustum*, quod verum non est de peccatis mortalibus, sed de solis venialibus de quibus Ecclesiastici 7. etiam dicitur: *Non est homo iustus in terra, qui faciat bonum & non peccet.* Matthæi 5. qui fratri suo irascitur reus erit iudicio, qui dixerit raca reus erit consilio, vbi significatur aperte distinctio peccati mortalis & venialis: & ibide: *Non exies inde donec reddas usque ad nouissimum quadrangulum.* Quod esse intelligendum de peccatis venialibus expandis in purgatorio docent Tertullianus lib. de *Anima* c. 17. Hieronymus, & alij Patres.

Ex Patrib. Deinde diuisionem hanc peccati mortalis & venialis probant communiter Patres, verbi gratiâ Augustinus c. 14. Enchiridij docet quod licet omne crimen peccatum sit, non omne tamen peccatum est crimen; atque ita sanctorum hominum vitam quandiu in hac morte viuit inuenit posse sine crimine, *Peccatum si dixerimus quia non habemus nos ipsos seducimus.* Tertio idem definitur in Tridentino *sess. 14. cap. 5. & 7.* & ratio aperta est, quia culpa venialis appellatur illa quæ leuis est, neque dissoluit Dei amicitiam, huiusmodi sine dubio multæ sunt culpe, tūm ex leuitate materia, verbi gratia risus immoderatus, verbum ociosum, vel ex subreptione quando semiplena solum est aduentitia malitia, illa enim obrepunt incautis, neque possunt aduersari charitati, cum etiam non sufficerent ad soluendā inter homines amicitiam.

Ratio secundæ parti. Secunda pars communis etiam est, quia tunc ratio aliqua communis non diuiditur tanquam genus in species, sed tanquam subiectum in duo accidentia quando membra in quæ diuiditur, non distinguuntur essentialiter sed solum accidentaliter in illa ratione communi, sed peccatum mortale & veniale differunt solum accidentaliter & secundum magis & minus in ratione peccati: nam ratio peccati consistit in eo quod sit disconueniens rationi, & æternæ legi, quod autem magis, vel minus sit disconueniens accidentale peccato est; ergo diuisio peccati in mortale & veniale, diuisio est subiecti in accidentia.

Solutio prime dubitationis. Ad primam Resp. nihil proflus inferri ex Scripturis & Patribus contra receptissimam peccati diuisionem in mortale & veniale: nam Matthæi 5. cum dicatur: *Qui soluerit unum de Mandatis istis minimis, &c.*

Tom. I.

Sermo est de illis Mandatis quæ licet ab hominibus imperfectis reputentur minima, obligant tamen ad peccatum mortale ut ostendunt Chrysostomus, Euthymius, Theophylactus. Cum dicitur Ioan. 13. *Si non lauero te, &c.* non comminatur Petro Christus mortem æternam propter sola peccata venialia, sed propter inobedientiam, si nimis volenti lauare pedes, nolit parere. De Basilio, Doctores disputant quem aliqui negant authorem esse huius libri, eo quod sèpè alibi ponat Basilius diuisionem hanc peccatorum mortalis & venialis, sed alij tamen verius explicant Basilius ut voluerit tantum quod in Nouo Testamento non habetur distinctio peccatorum grauium & leuium quod ad illa cauenda, quasi vero cauere non oportet nisi gratia, leuia vero nihil facienda sint. Chrysostomus, vero probat peccata venialia disponere hominem ad mortem animæ ac contemptum Dei, non vult per illa immediatè occidi animam, & contemni Deum.

Ad secundam Resp. malitiam peccati extrinsecè **Solutio secundæ.** duntaxat & obiectu infinitam esse secundum quid, intrinsecè autem & simpliciter esse prorsus finitam. Si enim malitia illa esset infinita simpliciter, sicut valor operum Christi est simpliciter infinitus, sequeretur omnino quod peccata omnia essent paria. Quomodo autem malitia peccati finita sit, quia extrinsecè tantum & mediate respicit Deum, valor autem operum Christi sit infinitus quia intrinsecè ac immediatè afficiunt personam diuinam dixi fusius 3. parte.

Ad tertiam Resp. peccatum mortale, & veniale, nec in ratione malitiae, nec in ratione offensæ differre species essentiali, sed specie solùm accidentali, quia non differunt nisi secundum magis & minus.

§. II.

Virum ex sola Dei voluntate, an vero ex rei natura, quædam sint peccata mortalia, quædam venialia.

Omnia peccata esse mortalia secundum se, fieri autem venialia ex solo Dei decreto censuerunt primo Vvicleffus qui voluit mortali esse omnia peccata reproborum peccata vero electorum omnia esse venialia & leuia: Secundo Lutherus & Calvini voluntes omnia peccata eorum qui habent fidem venialia solùm esse, ex eo quod illa Deus non imputet, eorum vero qui non habent fidem mortalia esse peccata omnia: Tertiò eodem pertinet error Gersonis & Almaini qui licet peccata omnia velint ex se mortalia esse, tamen fatentur quod ex Dei voluntate, quædam sunt venialia.

Ratio dubitandi esse primò potest, quia illud ex sola Dei voluntate est mortale vel veniale quod ex solo Dei præcepto habet quod mortale peccatum sit vel tertiò dubitandi.

Secundò, ex sola Dei voluntate habet peccatum mortale quod mereatur pœnam æternam, nam tota ratio propter quam mereatur æternam pœnam est quia Deus taxauit hanc pœnam peccato mortali, ut ab eo deterretur homines, ergo peccatum mortale ac veniale habent ex sola Dei voluntate, quod talia sint.

Tertiò, peccatum veniale non minus æternam metet pœnam, quam peccatum mortale nulla enim creatura potest satisfacere pro peccato etiam veniali, ut probabam alias, ergo peccatum veniale exigit ex se ipso manere in æternum, ergo exigit etiam in æternum puniri, quia tandem deberi puniri, quandiu manet. Deinde minimum opus bonum meretur æternam vitam, ergo minimum opus malum meretur æternam.

Eee 2 pœnam.

Explicitur Varij citores.

poenam. Denique nulla est culpa, quæ non sit maius malum quam quilibet pena, ergo nulla est quæ pœnam eternam non mereatur. Imò peccatum veniale cum sit contra Deum infinitam habet malitiam.

Conclusio
secunda.

Prima ra-
tio.

Seconda
ratio à
priori.

Solvuntur
errores su-
præallati.

Solutio
prima du-
bitationis.

Solutio se-
cunda.

Solutio
tertiæ.

Dico secundò, non ex sola Dei voluntate, sed ex ipsa rei natura, petitur quod quedam peccata mortalia sint, alia vero venialia. Ita etiam omnes Catholici.

Probatur enim primò ex illis omnibus testimoniorum Scripturarum & Patrum quæ adduxi nuper. Nam peccata venialia comparantur rebus ex sua natura leuissimis festuca, culici, fœno, & stipulae: vocantur etiam à Patribus minuta, leuia, modica, quotidiana, præsentim ab Augustino cap. 71. Enchiridij, Tertulliano lib. de anima cap. 17. Concilia definitur quedam esse peccata quæ teneamur exponere in confessione, alia quæ non teneamur exponere, sed si peccata omnia essent mortalia ex sua natura, non possemus sine revelatione scire quænam peccata teneremur exponere: ergo quedam peccata ex sua natura mortalia sunt, quedam vero ex sua natura sunt venialia.

Deinde ratio à priori est quia, peccatum mortale dicitur quod grauissimum est, & ita Deo displaceat ut tollat cius amicitiam, veniale quod est leuissimum, neque Dei amicitiam dissoluit, sed peccata ex se ipsis habent quod sunt graues aut leues recessus à ratione, & habent etiam ex se ipsis quod dissoluant vel non dissoluant Dei amicitiam, nam etiam inter homines non sufficit offensa quilibet leuissima ut pater filium exhæredet, ut amicus amicum abiiciat. Deinde quod aiebat Vincens omnia peccata prædestinato rum esse venialia: est absurdissimum, quia sequeretur mortalia non fuisse Adami & Davidis peccata. Caluni error de iis qui peccare non possunt mortaliter ex eo quod fidem habeant; damnatur sèpè in Tridentino, & aperte conuincitur quia posset homo sic hædens fidem, occidere furari, fornicari, sine timore vilius peccati. Gersonis & Almaini rationes similiter probarent peccata omnia esse paria, & certè illorum sententia vix absit à sententia Caluini estque damnata à Pio V. & à Gregorio XIII. in Bullis contra Michaelem Baium.

Ad primam Resp. Catholicos quando dicunt peccata quedam ex sua natura esse mortalia, quedam vero esse venialia, non autem ex sola Dei voluntate, non significare quod peccata mortalia sint, sublato Dei præcepto, nam hoc falsum est, volunt ergo duntaxat quod peccata supposito Dei præcepto prohibente, sunt ex se ipsis mortalia vel venialia, non autem sola Dei voluntate destinantis ad pœnam eternam, vel ab ea liberantis. Per voluntatem enim Dei non hic intelligitur Dei præceptum quo peccatum prohibet, sed Dei decretum destinans ad pœnam, nam tale decretum supponit peccatum mortale, non illud facit. Vnde ad argumentum negatur major. Ilud ex sola Dei voluntate prohibentis aut præcipientis peccatum est mortale aut veniale quod ex solo Dei præcepto habet quod tale sit: concedo, illud quod ex solo Dei præcepto habet quod sit mortale, est mortale ex sola voluntate Dei destinantis ad pœnam aut ab ea liberantis, nego.

Ad secundam Resp. peccatum mortale non ex sola Dei voluntate sed ex sua natura mereri pœnam eternam, ut postea constabit. Imò si verum esset quod peccatum mereretur pœnam eternam quia Deus ad deterrendos homines à peccato, taxasset pœnam eternam; semper verum esset, quod peccatum ex sua natura esset graue, quia ideo Deus ab eo deterrere vellet homines tanta pœna imposta, quia esset graue.

Ad tertiam Respon. peccatum veniale nullo modo esse dignum æterna pœna, quia quamvis nulla

creatura possit pro illo satisfacere, tamen exigit ut illud tandem deleatur si sit in homine habente gratiam ut alias dixi. Minima opera bona ideo merentur præmium æternum quia fiunt ex charitate ab homine qui est filius Dei per gratiam: Minima peccata non merentur pœnam eternam, quia non sunt contra charitatem: minima culpa maius est malum, quam quilibet pœna, neque tamen mereatur quilibet pœnam; quia pœna ut adæquet culpam, non debet esse tantum malum, quantum est culpa, sed debet esse tantum malum in ratione pœnae, quantum malum est culpa in ratione culpæ. Peccatum veniale reuerat est contra Deum, & ideo eius malitia est secundum quid & extrinsecè infinita.

§. III.

*Quænam sit propria differentia peccati mortaliæ,
& venialis.*

Posito quod peccata quedam mortalia sint, quedam vero venialia ex sua ratione intrinseca non autem ex solo Dei decreto, præcipua difficultas est circa proprium illud discrimen, quo peccatum veniale à mortali distinguitur: primò enim censet Scotus peccatum mortale dici quod sit contra Præceptum, veniale contra consilium: Secundò, Caietanus vult peccatum mortale esse contra præceptum, veniale præter præceptum: Tertiò alij volunt peccatum mortale simpliciter peccatum esse, veniale autem esse peccatum secundum quid. Quartò existimant alij mortale peccatum esse Dei offendam, non autem veniale: Quintò Sanctus Thomas vult peccatum mortale esse circa ultimum finem, veniale solum circa media.

Ratio dubitandi est primò, quia peccatum mortale non potest differre à veniali, quod mortale sit aueratio à fine ultimi, nam ut sit huiusmodi aueratio debet cogitari ultimus finis, sed sapientia qui peccat nullo modo cogitat de ultimo fine, ergo peccatum mortale non est aueratio à Deo ut fine ultimi: deinde sicut per peccatum mortale creature Deo præfertur, & propterea tollitur Deo ratio finis ultimi qui debet omnibus anteponi, sic per peccatum veniale creature præfertur voluntati & præcepto Dei, ergo per peccatum veniale Deus contemnitur saltem in re leui, & sic ei tollitur ratio finis ultimi.

Secundò, non differunt hæc peccata; quod peccatum mortale opponatur charitati non peccatum veniale, nam si quolibet peccatum mortale opponitur charitati nullum est ferè peccatum mortale quod duplice virtuti non opponatur. Imò redit superius argumentum quia multi mortaliter peccant, non confidantes charitatem aut amicitudinem Dei. Denique qui peccat venialiter non potest amare Deum super omnina, quia Deo præfert obiectum illud leuissimum.

Tertiò, non differunt ex eo quod unum sit graue, alterum vero leue, quia rem leuem Deus potest vetare.

Sub graui peccato, sicut Adamo grauiter prohibuit pomum eum.

Dico tertio, discrimen peccati mortalis & venialis non esse in eo situm quod peccatum veniale sit contra consilium, mortale autem contra præceptum. Si enim peccatum est quod repugnat consilio, certè consilium est præceptum. Deinde non differunt hæc peccata quod veniale sit tantum præter præceptum, peccatum veniale si est contra regulam rationis, est etiam contra præceptum & peccatum simpliciter, non autem tantum secundum quid, quia totam participat rationem peccati, & est vera Dei offensa, quia est repugnans cum eius voluntate, ideo que grauiter displaceat Deo & ab eo punitur.

Verum

De Natura & Proprietatibus Peccati. 405

Verum di-
ferim
inter mor-
tale &
veniale.

Verum ergo discrimen peccati mortalis à veniali potest explicari vel à priori, vel à posteriori; à Priori quod mortale sit grauis & notabilis recessus à ratione ac lege Dei, veniale autem leuis sit ab illis recessus. A posteriori autem explicatur illud discrimen, quod peccatum mortale sit ita grauis offensa Dei ut contrarium sit diuinæ amicitiæ, illamque totam dissoluat, adeò ut qui peccat mortaliter nec Deum temet, nec ab illo ametur: peccatum autem veniale adeò leuis offensa sit ut non aduersetur charitati, neque illam dissoluat, sed feruorem tantum eius imminuat, atque adeò per peccatum mortale collitur tota hominis coniunctio quæ fit per charitatem, & manet peccatum omnino irreparabile ab intrinseco ex eo quod tollat principium vita, per peccatum autem veniale non tollitur hominis coniunctio, estque reparabile à principio intrinseco quod est charitas. Alterum etiam discrimen assignant Doctores quod peccatum sit auctor à Deo ut fine ultimum, ex eo quod peccator finem suam ultimum ponat in creatura, quod non habet peccatum veniale. Ratio autem allata est olim, quia tunc solum auertitur a Deo ut fine ultimo quando aduersamur amori eius super omnia, finis enim ultimo est is qui ariatur propter se ipsum super omnia, quæ amoris eius adiutans.

Solutio
prima du-
bitationis.

Ad primam Resp. non esse necesse ut qui auertitur per peccatum mortale a Deo ut fine ultimo, cogiter exp licite Deum ut finem ultimum, satis enim est quod illi in cogiter implicite, quatenus scit dissoluere peccato Dei amicitiam. Fateor peccatum veniale esse alio qualem contemptum Dei, nontamen ita grauem ut dissoluat amicitiam cum Deo: neque illi adimitur ratio finis ultimi, quandiu manet dilectus super omnia, quæ illius amicitia repugnant.

Solutio
secundæ.

Ad secundam Resp. nullum esse peccatum mortale, quod non repugnat charitati virtuti generali, arque adeò non est duplex peccatum, quia non repugnat charitati virtuti speciali, quæ nunquam violatur nisi quando expresse, ac directè intenditur malum Dei, vel proximi quatenus malum eius est. Qui peccat venialiter amat nihilominus Deum super omnia quæ repugnant eius charitati, quia obiectum illud leuissimum non tollit eius amicitiam.

Solutio
tertiae.

Ad tertiam Resp. quod si res leuis grauiter a Deo præcipiat, violatio huius Præcepti erit reuera res grauis, ut patebit ex sequentibus.

SECTIO II.

Quenam vniuersim requirentur ad peccatum mortale. Et quibus notis illud dignosci posse à veniali.

Regula ad cognoscendū mortale & ve-
niale.

Dari peccata quædam mortalia, quædam venialia certum est, & intellectu facilimum: determinare autem quenam sint mortalia, quenam veniali, periculissimum, & difficillimum esse afferit. Augustinus l. 21. c. ultimo. Regula vero vniuersal is hæc est: solum illud esse peccatum mortale in quo est materia grauis, quantitas notabilis, plena aduentia rationis, & plenus consensus voluntatis. Illud autem esse veniale in quo unum ex illis desideratur, in quo nimis vel est materia leuis, vel quantitas minimè notabilis, vel aduentia imperfecta, vel consensus semiplenus. Sed quia tamen in illis discernendis tota versatur difficultas, propterea de singulis dicendum est accurate.

§. I.
Qualis materia requiratur ad peccatum mortale.

In quolibet peccato tūm mortali, tūm veniali, materia vocatur obiectum circa quod versatur peccatum; tunc autem grauis materia dicitur, quando res est in se magna, unde peccatum ex genere suo mortale appellatur illud quod versatur circa obiectum ex se graue: peccatum vero ex genere suo veniale illud appellatur quod versatur circa obiectum ex se leue.

Ratio tamen dubitandi primò est, quia si esset necessaria ad peccatum mortale, ut grauis esset eius materia, sequeretur quod nunquam legislator præcipere posset rem leuem sub peccato graui, consequens falso est, nam in multis sacerdotiis religionibus res leues prohibentur sub peccato graui, adiunctorum etiam pena excommunicationis cuiusmodi sunt silentium, ingressus in alienas cellas, & alia huiusmodi. Constat autem ex Præcepto primis Parentibus imposito, id posse iustè fieri, quia causa poni res erat leuissima, que tamen materia fuit peccati grauissimi.

Secundò, res etiam grauis prohiberi, aut imperari potest sub peccato leui, ergo peccatum veniale non habet necessariò materiam leuem. Antecedens latissimè probant Suarez l. de legibus cap. 27. Valentia dis. 7. quest. 5. p. 2. Thomas Sanchez l. 1. de matrimonio dis. 9. & l. 1. moralis operis c. 4. Ioannes Sanchez dis. 15. Castro Palao tract. 2. dis. 2. p. 8 Salas, Lesius, Bonacina, & alii; quia tota obligatio legis est ex voluntate legislatoris, ergo si legislator non vult ad mortale obligare, lex etiam non obligat ad mortale.

Tertiò, discrimen illud materia grauis & leuis, neque constat ex scriptura ubi sapientia res leues sub graui pena prohibentur, os quod mentitur occidit animam. Neque petitur ex rei natura, nam vulgo dicitur quod profundere magnam sumam pecunia, vel magnam famam, non est peccatum mortale.

Dico primò, in omni semper peccato mortali reperiri necessariò debet materia de se grauis, obiectum videlicet, quod ex se magnum esse censeatur: quoties autem materia est leuis, peccatum non est nisi veniale.

Ratio est, quia peccatum quodlibet mortale graviter repugnare debet charitati, sed si materiam habet leuis non repugnat nisi leuiter, ergo peccatum quodlibet mortale habet materiam leuem. Debet autem materia sumi cum omnibus suis circumstantiis: nam sapientissime obiectum quod ex se non esset nisi leue, incipit ob circumstantias fieri graue, ut potest probabitur.

Difficultas tamen est, unde colligi possit obiectum esse ita graue ut ad peccatum mortale sufficiat. Responderi committere solet id ex triplici capite colligi. Primum est scriptura authoritas, si enim de aliquo peccato ita loquatur scriptura ut appellat illud abominabile, morte dignum, excludens a regno Dei, signum est materiam eius esse grauem: v. gr. recte colligitur adulterium, fornicationem, mollitatem, & cetera huiusmodi esse grauia peccata, quia l. ad Corinthios 6. dicitur, quod neque fornicarij, neque adulteri, neque molles regnum Dei possidebunt: & Ephesiorum 5. Quod omnis fornicator, aut immundus, aut auarus non habebit hereditatem in regno Christi & Dei. Secundum est authoritas Ecclesiæ ac Patrum, ac communis sapientum consensus. Tertium repugnantia cum charitate Dei aut Proximi, tunc enim obiectum censetur esse graue quando erit aliquid spectans ad charitatem, quæ sola est finis Præcepti, quod enim conductit ad finem intentum a legislatore, sine dubio est graue, ut bene tradunt Vasques dis. 8. cap. 6. Suares

Prima
ratio du-
bitandi.

Secunda
ratio du-
bitandi.

Tertia
ratio du-
bitandi.

Conclusio
Prima.

Grauissi-
materie
peccati
mortalis.

l. 3. de legibus c. 25. Sanchez l. 1. in decalogum. c. 4. v. gr. multiloquium est materia de se leuis, at si obseruancia religiosa inde minuatur grauiter, & ob id imperatur silentium à superiore, violatio silentij peccatum erit graue.

Responde-
tur ad ra-
tiones du-
bitandi.

Ad primam

Ad secun-
dam.

Ad tertiam

Ad primam Resp. posse rem ex natura sua leuem precipi à superiore sub obligatione graui, modò ex aliqua circumstantia res illa sit grauus: si verò res illa maneat leuis tūm ex se tūm ex omnibus circumstantiis, tunc nego illam posse præcipi sub obligatione graui, vt rectè docent Vasques, & Sanchez locis nuper citatis, Valentia 9.7 p.6. Azot. tom. 1. l. 5. cap. 6. Salas disp. 2. sect. 11. quia iniustum esset imponere pœnam æternam leui transgressioni, si quando itaque contingit ut res leues sub graui præcepto imperentur illud sit propter circumstantiam finis, ob quem cessat leuis esse illa materia. Huiusmodi fuit sine dubio Præceptum primis Parentibus impositum, quod licet prohiberet rem ex se leuem, ex circumstantia tamen finis quem habebat Deus Legislator, erat valde grauus.

Ad secundam Resp. probabile omnino esse quod superior non potest præcipere rem grauem sub obligatione leui, sicut rem leuem non potest præcipere sub peccato mortali, sic enim censent Vasques disp. 5.8. c. 3. & 4. Bellarminus tom. 1. controversia 5. l. 3. c. 1. Aragon, Victoria, Reginaldus, Bicanus. A priori autem ratio videtur esse: quod non pendet ex voluntate imperantis quod peccatum mortale sit aut veniale, sed pender ex rebus præceptis, quæ posito præcepto grauem aut leuem habent deordinationem: superioris enim voluntas requiritur duntaxat ad imponendam obligationem, grauitas autem obligationis à rebus ipsis pendet: alioquin presumere possemus, quod omnia Ecclesiæ non obligant nisi sub veniali. Deinde si lex diuina, & lex naturalis non possunt obligare leuiter ad rem grauem, certè non appareat quomodo possit lex humana ad rem grauem obligare sub veniali. Denique posset aliquis dum iurat, aut votet aliquid graue, non intendere se obligare nisi sub peccato veniali. Contrarium tamen non improbabiliter docent Suarez & Sanchez nuper citati, existimantes quod possit superior imperare rem grauem sub peccato veniali, quia & obligatio, inquit, & quantitas obligationis pendet à voluntate superioris, quod tamen ultimum difficile probatur.

Ad tertiam Resp. satis ex dictis constare quomodo grauitas materiae colligatur ex verbis Scripturarum & ex consensu sapientum, aut ex rei natura, quando dicitur; os quod mentitur occidere animam, intelligi debet de mendacio, quo infert proximo damnum, vel certè cui est adiunctum iuramentum. Neque intelligendus est alio modo Augustinus lib. de mendacio cap. 7. quamvis existimet Vasques, Augustinum eo loco loquutum esse duntaxat inquirendo.

S. II.

Quomodo ad peccatum mortale requiratur quantitas notabilis.

An detur
materia
leuis, præ-
fertim in
peccato
luxurie.

Sæpius obiectum est de se graue, cuius tamen quantitas notabilis non est, vt contingit in furto, detractione, contumelia, & aliis pluribus. Controversia igitur est de certis quibusdam peccatis, in quibus dubitatur utrum qualibet quantitas sit sufficiens ad peccatum mortale: an verò detur etiam in illis materia leuis, quando adeat plenus consensus & aduentitia. Dubitatio autem tota porissimum versatur circa peccata luxurie, utrum possit in illis dari peccatum veniale ob leuitatem materiae, sicut in furto, & aliis pluribus peccatis.

Ratio verdubitandi est primò, quia non potest afferri vla ratio cur in aliis Præceptis detur leuitas materiae, in Præcepto autem castitatis, & aliarum omnium virtutum, nulla detur materia quæ non sit notabilis, & sufficiens ad peccatum mortale: cur enim si detur modicum furtum, & modica intemperantia in volupitate gustus, non dabitur modica intemperantia in tactu.

Secundò, sequeretur quod omnia oscula, tactus amplexus sunt peccata mortalia, etiam si fiant sine periculo pollutionis, vel consensu in fornicationem, sed propter solam delectationem quæ percipitur in huiusmodi actibus: hoc autem videtur esse valde rigorosum, quia illi tactus non participant malitiam fornicationis cum ad illam non referantur, si autem non participant malitiam fornicationis, non appareat quomodo sint mali. Deinde valde durum est dicere, quod leuissimi tactus v. gr. manuum feminæ, quod premere aut vellicare pedem aut brachium peccata sunt lethifera, propter quæ homo in æternum damnari debeat.

Tertiò, sequeretur etiam aspectus quoilibet turpes factos ob solam delectationem quæ ex illis percipiuntur esse peccata mortalia, quod etiam est incredibilis, quis enim quilibet aspectum voluntarium rei, quæ ad libidinem incitare potest dicat esse peccatum mortale? Imò sequeretur etiam quod dicere vel audire verba turpia, pingere vel inspicere minus honestas imagines, legere vel scribere libros etiam obscurè continentres res obscenas, esse peccata mortalia.

Dico secundò, ad mortale peccatum, præter obiectum de se graue requiritur notabilis quantitas: sed aliqua tamen peccata sunt in quibus nulla datur materia leuis quæ non sufficiat ad peccatum mortale, cuiusmodi sine dubio peccatum luxurie, quod nunquam est veniale, si sit voluntarium.

Prima pars neminem habet aduersarium, ratio est, quia leuiter transgredi Præceptum graue, perinde est, ac transgredi Præceptum leue, vt patet in furto, gula, detractione in quibus certum est non esse vñquam graue peccatum, nisi rem fureris notabilem, nam furiati obolum, nemo dixerit esse graue delictum.

Sed difficile tamen est statuere quænam sit quantitas notabilis in istis peccatis in quibus admittitur materia, v. gr. quænam pecunia sufficiat ad graue furtum: qualis excessus in cibis efficiat graue peccatum gulæ: quod definiti foler in materia singularium virtutum. Vniuersim autem bona videtur esse regula, quam afferunt Sanchez lib. 1. moralis operis cap. 4. Vasques disp. 1.8. cap. 6. Castro tract. 2. disp. 2. p. 7. grauitatem aut leuitatem materia præceptæ debere defini mi secundum quod conductit ad finem intentum à legislatore, si enim materia præcepta graue conductit ad finem legislatoris, transgressio illius peccatum est graue, v. gr. Sacerdos omittens integrum officium, vel notabilem eius partem; Laicus facrum omittens in die festo peccant sine dubio mortaliter, quia illæ materiae notabiliter faciunt contra finem à legislatore intentum, qui est cultus Deo debitus. Tantum addo quod materia grauitas debet penitari cum omnibus suis circumstantiis, nam quod respectu vnius est materia leuis erit respectu alterius materia grauius, v. gr. plebeium hominem appellare mendacem materia est leuis, religiosum autem hominem aut etiam prælatum; mendacem appellare censetur esse peccatum mortale.

Secunda pars videtur esse difficilior, quod aliqua sint peccata in quibus nulla est materia, quæ non sit grauia, cuiusmodi sunt odium Dei, contemptus formalis, iuramentum fallsum, infidelitas, simonia, irritatio sacramentorum, homicidium, desperatio. Ita enim

enim docent authores citati nuper, & rationem affirunt petitam ex natura ipsarum rerum, quia scilicet obiecta illa omnia ita sunt inordinata, ut in qualibet materia reputentur esse grauissima, quod ex solo iudicio prudentum probari potest fundato in ipsa rerum natura.

Vtrum autem in rebus etiam venereis leuitate possit peccari, ex sola leuitate in materia, malus dubium esse potest, nam in iis dari etiam quantitatem leuem, quae de se non sufficiat ad peccatum graue, quantumcunque adhuc aduentitia & coaclusus, tenuerunt quidam Theologi, Villalobos tom. 2. tract. 40. dub. 9. n. 8. Nauarrus, Sotus, Zanardus, Armilla, Ioannes Sanchez disp. 21. n. 19. & olim Thomas Sanchez l. 9. de matrim. disp. 46. n. 9. 27. & 40.

Contraria tamen sententia quae negat esse aliquid modicum & leue in delectationibus venereis, quae deliberatè capiantur, etiam secluso periculo pollutionis, vel consensus in fornicationem certa est & omnino tenenda: docent autem eam Lessius l. 4. c. 3. dubit. 15. num. 109. Tannerus 2. p. disp. 4. q. 8. dubit. 6. n. 105. Castro Palao tract. 2. disp. 2. p. 10. §. 2. Basilius Pontius l. 10. de matrimonio cap. 16. §. 2. Vasques disp. 109. cap. 3. Sanchez l. 5. moralis operis cap. 6. num. 12. vbi omnino retractat quod docuerat lib. 9. de matrimonio. fuitque correctum in posterioribus editionibus. Diana tom. 2. tract. 5. resolut. 1. Rebellus p. 2. de Injustitia. q. 19. sect. 3.

Ratio prima. Probant autem primò, quia ita videntur definisse Clemens VIII. & Paulus V. qui iusserunt ut inquisitoribus Fidei denunciaretur ille qui assereret amplexus & oscula libidinosi non esse peccata mortalia, quamvis sola delectatio venerea in illis placeat sine ordine alio ad copulam. Vnde argumentum si aliqua daretur materia leuis in re venerea, illa esset potissimum, tactus aliquis, amplexus, aut osculum, sed illa esse peccata mortalia, constat ex praedicta Pontificum sanctione: ergo in delectationibus venereis nulla est leuis materia.

Ratio secunda. Deinde argumentantur optimè Castro, Rebellus, Sanchez, nulla est venerea delectatio quæ per se ipsam ex rei natura non ordinetur ad coitum & pollutionem, inquit quae non sit pollutio inchoata, & vera eius causa per te ut tradit Galenus: sed delectari de causa fornicationis, & pollutionis est peccatum mortale, ergo quævis delectatio contra castitatem est peccatum mortale. Denique voluntariè se exponere periculo pollutionis, & consensus in fornicationem est peccatum graue, sed nemo potest voluntariè suscipere delectationem venereum, quin exponat se voluntariè huiusmodi periculo, quia per huiusmodi delectationes appetitus communetur, ergo, &c.

Respondetur ad rationes dubitandi. Ad primam Resp. rationem cur in nonnullis Præceptis nulla detur materia leuis, in aliis autem detur illam esse quam indicabam, quia scilicet vel ex natura rei quædam secundum prudentum iudicium sunt grauia, vel certè semper habent adiunctum periculum ieiunius cuiusmodi est venerea qualibet delectatio.

Ad secundam. Ad secundam de tactibus, amplexibus, & osculis, respondeo cum citatis Doctoribus, tactus, oscula, & amplexus tripliciter posse fieri. Primò in bonum aliquem finem v. gr. ex honesta benivolentia secundum patrum confuetudinem, & sic illa sine peccato sicut ut docent communiter omnes cum S. Thoma, Nauarro, Manuele, qui addit hoc etiam verum esse quamvis præter intentionem motus aliquis sensualitatis, & delectatio venerea infurget, quod tamen optimè limitat Salas, si tactus illi & oscula necessaria sint, aut valde utilia ad frottendam, vel conciliandam honestam amicitiam. Secundo fieri possunt in finem fornicationis aut pollutionis, & tunc non est dubium

quoniam peccata sunt grauia. Tertiò possunt fieri ob solam delectationem quæ in illis percipitur, & tunc eroneum & temerarium esse docet Sanchez lib. 5. in Decalogum cap. 6. dicere quod hæc non sunt mortalia peccata, probatque contra Martinum quemdam de Magistris, Humbertum, Iauellum & paucos alios id est certum ex Scripturis, Patribus, & aperta ratione, quia illa omnis delectatio quæ percipitur ex osculis, tactibus, amplexibus, per se ordinatur, & ex sua natura ad coitum, & pollutionem, inquit est inchoata pollutio. Inquit nunquam deliberate suscipi potest huiusmodi delectatio sine periculo consensus. Fateor tamen cum Nauarro, Sala, & Sanchez, tactus sapientem quodam & oscula fieri ex sola leuitate animi, aut iocostate, tunc illa esse peccata tantum venialia, quia non sunt tactus libidinosi, si tamen quod sapientem ita illi tactus fiant ex ioco, ut non abire periculum consensus in rei turpe, erunt sine dubio illi tactus grauia peccata.

Ad tertium.

Ad tertiam de aspectibus, & verbis turpibus respondeo multorum Theologorum opinionem esse, quod aspectus & tactus eadem sit ratio, atque ita quemlibet aspectum rei turpis sine legitima causa esse tempore graue peccatum. Ita censem plurimi cum Nauarro, Antonino, Gersone. Sed alij tamē melius distinguendum putant cum Sala & Sanchez locis cistatis, potest enim tripliciter fieri aspectus rei aliquius turpis. Primò ad finem aliquem concupiscentia, & sic certum est quod illud sit peccatum mortale, iuxta aspectus duantur turpes & peccata. secundum eam, iam mœchatus est in corde su. Secundò, ita ut periculum habeat adiunctum consensus in appetitum turpem, quod ferè semper contingere probat eleganter Augustinus in Psalm. 50. & tract. de horrenditate mulierum cap. 1. vbi agit de Davidis lapso, qui videns excavatus est, & miserè vulneratus. Ideoque aspectus rerum valde turpium haud dubie semper est graue peccatum, cuiusmodi est conspicere nudam vel terè nudam personam alterius sexus, quia ille maximus est stimulus ad luxuriam & proximum periculum peccandi. Tertiò, sicut aspectus ob finem solius delectationis, quæ percipitur ex ipsis, & non sunt aspectus rei valde turpis, tunc autem probabiliter putant Caietanus, Medina, Salas, & Sanchez, quod si secludatur periculum consensus, aspectus illi non sunt peccata nisi venalia, ex eo quod delectatio aspectus communiter non sit venerea, sicut delectatio tactuum, quia prorsus venerea est, & inchoatio quædam copulæ. Vnde concludunt quod illi aspectus cessante fine aut periculo peccandi (quod tamen rarissime absit) non sunt mortalia peccata, cuiusmodi est personam eiusdem sexus nudam inspicere, aut videre nuda brachia vel pectora femininarum.

Quæ verba sunt turpia & peccata?

Quod vltimò addebatur de verbis turpibus eamdem ferè habet solutionem; nam quamvis existiment non pauci Theologii, quod dicere vel audire turpia verba, cantare, item pingere, scribere, multi simpliciter dicant esse peccatum lethale: tamen eadem huc etiam distinctio facere videtur. Primò enim si turpia dicas, audias, scribas, pingas, legas, aut cantes ob delectationem & complacentiam in re turpi, peccatas haud dubie mortaliter, v. gr. cum audiatur turpia coquedias vel exhibitas modo turpi, & incitante ad libidinem: similiter cum libros legis obscenos, ob delectationem rerum turpium quæ in illis habentur.

Secundò, si loquaris, audias, legas, scribas, cantes turpia non ob delectationem ipsam rei obscenæ, sed ob delectationem artificij, vel propter causam aliquam vanam, quod est rarissimum, tunc videtur quod peccatum non sit mortale, quia non est ibi delectatio venerea. Tertiò tamen illa verba & cantica licet ob solam leuitatem, & curiositatem sunt ex se peccata solana.

solum venialia; ferè tamen semper grauissima peccata sunt propter scandalum graue quod parere possunt audientibus, causando in illis cogitationes obliccenas, vnde graue semper peccatum est, pingere, scribere, cantare, interpretari res valde turpes, ut late probant Sanchez, Castro Palao, Salas locis citatis.

S. III.

An & quomodo ad peccatum mortale requiratur aduertentia malitia moralis.

Quid re-
quiratur
ad peccatum
mortale
ex parte
agentis.

HAec tenus ea dixi quæ ad peccatum mortale requiruntur ex parte obiecti, nunc ex parte operantis, primum requiri solet consideratio rationis superioris: nota enim est diuisio illa rationis humanae in duas partes, quæ habetur ex Augustino lib. 12. de Trinitate cap. 2. 3. 12. altera dicitur superior quæ attendit in obiectis rationes æternas, id est honestatem & turpitudinem, includitque memoriam ad conferandas earum species intellectum ad eas considerandas, voluntatem ad amplectendas vel fugiendas. Voluntas siquidem partis superioris illa est qua obiecta fugit aut prosequitur propter honestatem aut turpitudinem quam in illis conspicit. Altera dicitur pars inferior quæ attendit in obiectis rationes temporales, id est utilitatem & delectabilitatem.

Difficultas ergo nunc est, utrum & qualis requiratur consideratio rationis superioris ad hoc ut aliquis committat mortale peccatum, quando materia est ad illud sufficiens.

Ratio
prima du-
bitandi.

Ratio dubitandi esse potest primò, quia si ad peccatum mortale requiretur aduertentia plena malitia, deberet aliquo indicio cognosci plena hæc malitia, sed illa nullo certo indicio cognosci potest, quia cognitio validè remissa sufficere potest ad plenam libertatem, inquit minor aduertentia sufficere videtur ad peccatum mortale, quam ad peccatum veniale, communiter enim dicitur, quod in pueris prius est peccatum mortale, quam veniale, ergo minor aduertentia sufficit ad peccatum mortale, quam ad veniale.

Secunda.

Secundò, si aduertentia semiplena malitia mortalis excusat à peccato mortali aduertentia etiam semiplena malitia venialis excusat à veniali, consequens istud falsum est, alioqui qui mentitur cum aduertentia semiplena non peccaret venialiter, ergo aduertentia semiplena in materia mortali, non excusat à peccato mortali.

Tertia.

Tertiò, ad peccatum mortale aut veniale non requiritur ut voluntas expressè velit moralem malitiam, ergo nec est necesse ut intellectus expressè illam cognoscatur, cur enim unum est potius necessarium quam aliud. Deinde si ad peccatum mortale requiretur cognitio gratuitatis malitia, requiretur cognitio peccati mortalium, hoc absurdum est, quia sic rufi, & infideles inquit, & Athei nunquam mortaliter peccarent: peccatum etiam origine verum peccatum est, & tamen ad illud nulla cognitio requiritur.

Conclusio
tripartita.

Dico tertio, nullum unquam est peccatum mortale aut veniale, quoties non adest in intellectu consideratio aliqua malitia moralis, vel periculi eius: nunquam autem est peccatum mortale quoties non adest plena consideratio malitia gravis, ac offendit diuinam vel periculi eius: non est tamen necesse ut consideretur expressè quod sit peccatum mortale.

Prima
pars.

Prima pars satis probata videtur ex dictis disputationis de conscientia. & iterum patet ex dicendis de ignorantia quatenus causa esse potest peccati, non enim satis unquam damnari potest sapere reprobata sententia noui dogmatistarum tom. 2. l. 2. de statu natura lapsa à cap. 2. ad 8. vbi ex variis locis Augustini male intellectus inuenitur.

Etis negat excusari quemquam à peccato propter ignorantiam inuincibilem iuris naturalis, quod ut sapere dixi repugnat aperte lumini naturalis rationis: neque apertius potuit damnari ab Augustino lib. 3. de libero arbitrio cap. 19. Non tibi deputatur ad culpam quod inuitus ignoras, sed quod negligis querere quod ignoras, neque illud quod vulnerata membra non colligis, sed quod violentem sanè contemnis, ista propria tua peccata sunt. Ratio autem sapere allata est: quia nullum unquam est peccatum nisi sit voluntarium etiam ut peccatum, non est autem voluntarium ut peccatum est, nisi aduertatur malitia, ergo ad peccatum necessaria est aduertentia malitia.

Deinde argumentor cum Vasque ut aliquis cum libertate peccet, necesse est ut deliberet, utrum peccet an non, sed non habet principium deliberandi circa moralem malitiam, si actu ad illam non aduertat saltem dubitando, ergo non peccat si non aduertat ad illam malitiam; non igitur sufficit ad peccatum consensus partis inferioris, sed exigitur consensus rationis superioris, quâ demptâ nullum est peccatum, non enim sufficit ad peccatum quod attendas ad utilitatem aut ad delectabilitatem obiecti, sed oportet ut attendas ad eius turpitudinem. Vnde qui diu haeret defixus in aliqua prava cogitatione, nullo modo aduertens se male facere, non peccat: qui comedit carnes in die ieiunij non aduertens obligationem ieiunij, non peccat quamvis attendat delectationem huius comeditionis.

Eandem etiam ob causam motus omnes primo primi, nimirum omnes iij motus iracundiæ aut libidinis qui præueniunt omnem considerationem & deliberationem non sunt peccata; & quæcumque actus non cogitas peccata esse, vel certè non dubitas non sunt etiam illo modo peccata, etiam si ante scieris illa peccata esse. Sed de ignorantia postea pluribus.

Secunda pars quod ad peccatum mortale requiratur plena cognitione malitia certa etiam est, quia scilicet indignum esset Dei bonitate, quod excluderet hominem à gloria, & illum in eternum proiecderet ob peccatum in quo non est plena deliberatio, si autem aduertentia malitia non sit nisi semiplena, non est plena deliberatio, ergo neque peccatum est mortale.

Difficultas ergo esse potest quandoam consideratio illa censeatur esse omnino plena. Existimat enim cuim Caetano in summa verbo delectatio, Vasque disputatione 107. cap. 4. Sanchez lib. 1. cap. 1. num. 10. tunc esse in nobis plenam aduertentiam quæ sufficiat ad peccatum mortale, quando eo modo aduertimus malitiam, quo communiter homines plenè à somno excitati, attendunt ad aliquod negotium: tunc esse semiplenam duntaxat aduertentiam quando aduertimus malitiam eo modo quo attendunt homines semisopiti, aut semibrij: hoc enim experintur in se ipsis sapere viri timorati, qui post morulam aliquam temporis perfectè aduertentes operis malitiam, omnino statuunt se numquam fuisse consensuros prava cogitationi, si que ac tunc aduertissent eius malitiam, vnde statim cognitionem illam omnem abiciunt, quasi à somno excitati, cuius ante non aduertenter malitiam, nisi quasi semidormientes aliis cognitionibus distenti. Potest autem imperfectione illa considerationis contingere etiam in vigilia. Primò ex vehementi consideratione ad alia obiecta. Secundò, ex vehementi passione. Tertiò, ex stupore mentis, qualis in plerisque sapere rufi inuenitur.

Tertia pars quod ad peccatum mortale requiratur cognitione plena malitia gravis aut periculi eius pars apertissima est, quia ut aliquid sit peccatum gravis, oportet ut sit voluntarium, etiam ut gravis, si autem saltem

Quid fit
motus pri-
mo primi.

Secunda
pars.

Quid fit
considera-
tio omni-
no plena.

Saltem in confuso non cognoscatur grauitas peccati, non poterit esse voluntarium ut graue, non est tamen necesse ut cogitem me peccare mortaliter, quia quod peccatum aliquod mortale sit: id est mortem inferat animae, pena est peccati, quae non necessariò esse debet voluntaria ei qui meretur penam.

Respondeatur ad rationes dubitandi.
Ad primā.

Ad primā dicitum est regulam quā discernatur plena rationis aduententia, esse illam ut sit tanta, quanta cōmūniter solet esse in perfectè vigilantibus: vnde cognitio remissa potest sufficere ad peccatum mortale, modò illa tanta sit, quanta esse solet in perfectè vigilantibus: si autem simili sit ei quam habent semidormientes, non sufficit ad peccatum mortale. Quod additur, minorem sufficere aduententiam ad peccatum mortale, quam ad veniale, distinguuntur, nam ad peccatum ex genere suo mortale, minor requiritur aduententia, quam ad peccatum veniale ex genere: ad mortale autem maior aduententia requiriatur quam ad veniale ex subreptione.

Ad secundam.
Ad secundam Resp. aduententiam semiplenam excusare à peccato mortali quia tollit plenam libertatem, non excusare à veniali, quia non tollit omnem libertatem, quam deberet tollere, ut omnino excusat à veniali.

Ad tertiam.
Ad tertiam Resp. necesse quidem non esse ut voluntas expressè ac directè velit peccatum, sed esse necesse ut velit illud saltem indirectè: si autem intellectus expressè non cognoscet malitiam, voluntas non posset etiam indirectè velle peccatum.

S. I V.

An & quomodo ad peccatum requiratur consensus voluntatis.

Quid & quoniam sit consensus.
Consensum appellant cōmūniter Theologi, actum illum quo voluntas amplectitur id quod intellectus proposuit tanquam vrile, vel delectabile, vel honestum: tunc enim consentit voluntas, quando accommodat & adiungit se ad iudicium intellectus v.gr. sentit aliquis in corpore, vel in appetitu delectationem, proponit illam intellectus voluntati ut bonam, si voluntas eam amplectitur, dicitur consentire: quod fieri tripliciter ab ea potest. Primo expressè ac positivè quamvis habet actum voluntatis positivum quo approbat & amat talem delectationem: hic vocatur expressus & formalis consensus. Secundo, interpretatiū solum & negatiū quando sentit delectationem, & plenè illam aduerit, sed neque positivè per actum voluntatis illam approbat aut amat, neque illam auersatur aut conatur reprimere sed purè negatiū se habet circa illam, neque admittendo illam, neque repellendo. Hic vocatur consensus negatiū interpretatiū, & indirectus. Tertio virtualiter, quando non vult illam delectationem, aut motum appetitus in se ipso, sed libere tamen ponit causam ex qua videt sequuturam talem in appetitu delectationem. His positis,

Difficultas est inter Theologos circa duos illos consensus & primo quidem circa interpretatiū, queritur utrum motus sensualitatis sit peccatum mortale quoties voluntas positivè illum non reprimit, sed purè negatiū circa illum se habet etiamsi positivè illi non consentiat, imo etiam dissentiat, & odio illum habeat: an verò huiusmodi delectationes tūm internæ tūm externæ, nunquam sint peccata mortalia nisi quando voluntas per actum positivum in illas consentit.

Ratio dubitandi esse potest primo, quia si toties homo peccat mortaliter quoties non reprimit positivè motus sensualitatis, certè sequitur hominum fatigem tanto esse periculo expositam, ut sit ferè impossibile:

Tom. I.

Ratio prima dubitandi.

sibilis: nam huiusmodi motus à natura prouenientes, ita sunt frequentes, ut impossibile sit eos coēcere omnes: si enim peccatum est mortale illos non reprimere, peccatum etiam erit modicam tantum in illis reprimendis adhibere diligentiam: nam ad vietandum peccatum mortale omnem adhibere debeo diligentiam: igitur tepidè resistere peccatum erit mortale, non enim est peccatum veniale, alioqui datur leuis materia in peccato luxuria. Denique teneris adhibere media etiam difficultas: verbi gratiā in lecto aliquis cubans prauum aliquem sentit motum, tenebitur statim surgere, sc flagellare, denique nihil omittere, ut auerteret à se malum, si occupatus esset in aliquo negotio, teneretur illud defere v.g. surgere à studio, aut ab oratione, ut expediter se ab importuna illa occasione peccandi.

Secundò, tunc illi motus non sunt peccata quando non sunt voluntarij homini eos habenti, sed si voluntas negatiū solum se habeat illos non reprimendo, sed permittendo tantum non erunt voluntarij, si enim sufficit ad hoc vt dicatur aliquid voluntarium, quod illud permittam, & non impediā, sequitur quod peccata omnia Deo sunt voluntaria, quia Deus illa non impedit, consequens autem falsum est, ergo ut illi motus sint voluntarij necesse est ut voluntas possit illos approberet.

Tertia ratiō dubitandi.
Tertiò, cum aliquis purè negatiū se habet circa huiusmodi motus inordinatos, vel peccato peccato commissionis, vel peccato omissionis, non primum quia peccatum omne debet primariò esse in voluntate, in qua si nihil est quamvis negatio actus, non potest esse peccatum commissionis, quod est semper positivum: non secundum, quia ille motus appetitus positivus est, & malus, ergo est peccatum commissionis, non autem peccatum duntaxat omissionis.

Quartò, sententia quæ docet istos motus esse gravia peccata si non reprimantur rigorosa esse videtur, & plures injicere potest scrupulos, si enim sub mortali teneris illos omnes reprimere, multò magis teneris impide ne consurgant, & sic peccatum semper erit mortale ponere causam ex qua illi oriuntur, atque ita tenebuntur aliqui nunquam videre aut alloqui feminam, peccabunt Confessarij, Chirurgi, & alij obentes sua munia, si videant se periculum incurgere huiusmodi motum.

Dico quartò, nullum potest reperiiri vnicum peccatum vel mortale, vel veniale, sine consensu aliquo voluntatis: sed probabilius tamen est sufficere ad peccatum mortale consensum interpretatiū, & negatiū, etiam in motibus quos voluntas quorū non conatur reprimere peccat mortaliter.

Prima pars quæ ad peccatum etiam veniale aliquem exigit consensum, tam certa inter omnes habetens fuerat ut quemadmodum docet Augustinus Libro de duabus animabus *hoc docti omnes, hoc rusticis, hoc una voce dicat omne genus humanum.* Vetus tamen Irenensis vehementer reprobat *tom. 2, l. 2, de statu naturæ lapsæ cap. 4.* & sapienti alibi assertorū multa esse peccata, quæ non sunt vlo modo voluntaria & libera. Fundamentum verò vnicum cuius est, quia Augustinus vbiq[ue] contra Pelagium duplex distinguit peccati genus, alterum quod peccatum tantum sit, alterum quod ita sit peccatum, ut sit etiam pena peccati: primum illud liberum esse ac voluntarium, alterum non esse voluntarium cum sit peccati pena ex Dei iudicio peccatorum premente, idque innumeris locis docuit Augustinus præterim *l. 1 operis imperfecti contra Julianum*, cum enim ex ea definitione peccati quam iunior Augustinus tradiderat triumpharet impius hereticus, peccatum est voluntas retinendi, vel consequi, quod iustitia vetat, & vnde liberum est

fff abstinere,

Secunda ratiō dubitandi.

Quarta ratiō dubitandi.

Conclusio bipartita.

Prima pars probatur.

Docet Iacobus alius esse peccata nullo modo voluntaria aut libera.

abstinere, insultare tamenque Augustino dicens, o lucens aurum in stercore, quid verius? quid plenius dici a quoquam etiam Orthodoxo potuit? Respondet Augustinus hanc esse definitionem peccati, quod peccatum tantum sit, non autem illius quod peccatum simul sit & pena peccati.

Damnamur
ab August.
13. de li-
bero arbitrio c. 18.

Verum haec doctrina portentum omnino est damnatum ab Augustino lib. 3. de libero arbitrio cap. 18. si laboriosum est omnia mandare memoria, hoc breuiissimum tene, quaecunque ista causa est voluntatis, si non potest ei resisti, sine peccato ei ceditur: si autem potest non ei cedatur, & non peccabitur, an forte fallit incautum, ergo caeca: ne fallatur, an tanta fallacia est, ut cauere omnino non possit, si ita est nulla peccata sum, quis enim peccat in eo quod nullo modo caueri potest, peccatur autem, cauere igitur potest. Idem repetit lib. de natura & gratia cap. 47. & inculcat lib. 2. de peccatorum meritis c. 17. Totam causam cur homines sine peccato non sint, esse quia nolunt, nolle autem, quia latet eis bonum, vel non delectat ut autem innotescat quod latebat, & suave fiat quod non delectabat, gratia Dei sit qua hominum adiuuat voluntates. Ad omnia igitur illa quibus Irenensis somnia sua fulcit responderetur Augustinum nomine (necessitatis) intelligere duntaxat difficultatem aut seruitutem ex concupiscentia, sic enim S. Thomas quæst. 6. de malo articulo unico explicat Augustinum ut impossibilitas vitandi peccata, difficultatem duntaxat significet, quæ moralis est impossibilitas, & necessitas peccandi sit illa quæ appellatur seruitus peccati ut dicetur in tractatu de gratia. Imò Augustinus in iis locis ostendit duntaxat peccatum dari originale, ad quod non requiritur ut sit voluntarium propriâ voluntate illius in quo est, quia ita est peccatum ut sit pena peccati Adæ in quo tanquam in capite fuit voluntarium. De peccato autem personali propter quod dignus homo est vituperio, neque dixit, neque dicere potuit Augustinus. Vnde merito contra Caïtanum colligunt Theologi omnes communiter motus eos appetitus qui oriuntur subito ex imaginatione, propositus vacare peccato, si illi sint interni, ut cogitationes & appetitiones, si sint externi cum aliqua corporis commitione, quia scilicet ubi libertas non est, ibi nec viuimus esse potest peccatum.

Secunda
pars con-
clusionis.

Secunda pars de consensu interpretatione voluntatis quem ad peccatum etiam mortale sufficere certum puto, ut probetur clarissime, obseruo duo esse in quibus conueniunt omnes Doctores, tertium autem in quo dissident. Primò enim si quoties oriuntur motus illi appetitus, voluntas circa illos aliquo modo delectetur positiuè, ac illos approbet, fatentur Catholicæ omnes peccare illam grauissimè. Secundò, si quoties illi motus insurgunt, voluntas illos non reprimat aduertendo esse periculum ne in illos consentiat: tunc etiam tenent omnes pro certo quod mortale committatur peccatum, quia exponere se periculo peccandi peccatum est, etiam si tunc voluntas negatiuè solum se habeat. Tertiò, quando huiusmodi motus sentit voluntas si non eos reprimat quidem, sed neque illis consentiat, neque periculum adit consensu tota controversia est utrum tunc mortalius homo peccet.

Sententia
aduersariorum de
consensu
interpretatio-

Negant enim sufficere ad graue peccatum consensus hunc interpretationium, Caïtanus in summa verbo delelatio, & prima secunda q. 47. art. 3. Toletus l. 5. cap. 16. num. 9. Nauarrus in summa cap. 11. aliisque plures quos citant & sequuntur Ioannes Sanchez disp. 21. num. 3. Castro Palao disp. 2. p. 10. §. 5. Contraria autem sententiam omnino tenent & probant Vasques disputat. 108. cap. 1. Azor tom. 1. lib. 4. cap. 6. quæst. 5. & cap. 21. quæst. 5. Lessius lib. 3. cap. 3. num. 117. Sanchez lib. 1. moralis operis cap. 2. num.

13. Pesantius, Martines, Torres.

Probaturque primum, quia quoties voluntas negatiuè prorsus se habet circa prauum motum appetitus tamen, quem cognoscit se habere, patiturque illum, & exponit se proximo periculo consensu, & credere contrarium est presumptio, non enim ita dominatur homo sua voluntati, ut absque periculo possit suspendere omnem actionem circa obiectum cognitum, & vehementer alliciens. Imò dum appetitus vehementer delectatur posituè circa obiectum aliquod, vix discernere potest, utrum voluntas se habeat omnino negatiuè, an vero ipsa cum appetitu simul delectetur.

Deinde illi motus vel sunt mali, vel sunt indifferentes, si mali ergo voluntas tenetur illos expellere per actum positivum, si sunt indifferentes, ergo potest voluntas illis consentire, imò & excitare, quod nefarium esset dicere: Probatur sequela, quia excitare, & velle ponere aliquid de se omnino indifferens, non est malum, ipso esse potest laudabile si fiat in bonum finem. Quæro enim, quare obiectum indifferens amari non possit sine peccato; unde virgo argumentum si enim isti motus naturaliter excitati, vel orti ex aliqua interna causa essent ita indifferentes, ut voluntas non teneretur illos reprimere, non tenereris illos etiam reprimere, quando illos in te alius excitaret, sed posses etiam tunc negatiuè te habere, imò pati posses ut illos alius excitaret in te. Si enim quoties negatiuè se habet voluntas, non est sufficiens consensus ut motus illi sint voluntarij, ergo neque sufficiens erit consensus quando negatiuè te habebis circa illos ab alio excitatos. Neque sat est dicere quod illos tunc impedit teneor, alioquin consentio peccato alieno. Fieri enim potest ut ille amens sit aut ebrios, atque ita non peccet. Imò per te consensus ille negatiuè non sufficit ut voluntarium mihi sit peccatum alienum.

Deinde, motus illi sunt vere mali quando sunt voluntarij & liberi, sed posito consensu solum interpretatio & negatio, illi sunt vere liberi, quia ut patet ex dictis de omissione, libertatis exercitum est agere & non agere, ita ut cessatio actionis aequaliter sit liber, ac ipsam actionem, ergo illi motus sunt reuerteri liberi quando non impediuntur, sed permittuntur. Denique si verum esset quod non teneremur reprimere illos appetitus prauos sequeretur quod non teneremur repellere prauas cogitationes, neque fugere motum illorum causas, aut auertere alio cogitationem quando insurgunt illi motus.

Ad primam Resp. motus quidem illos esse posse frequentissimos, & esse peccata mortalia, quoties voluntas ita eos patitur ut eos nullo modo reprimat, si autem tepide, & cum aliqua negligencia illos reprimat, tunc illos peccata esse solum venialia, quia tunc consensus interpretationis imperfectus est, teneor quidem adhibere omnem diligentiam moralem ad eos reprimendos, sed non tencor sub mortali omnem eam adhibere diligentiam, si enim adhibeam aliquam euitio peccatum mortale: potest autem in materia luxuriae dari peccatum veniale ex imperfectione consensus, non ex levitate materia. Sed neque argumentum est sufficiens alicuius consensus etiam venialis, quod illi motus perseverent, quia cum appetitus non subiiciatur despoticè voluntati, sèpè contingit ut omni adhibitâ diligentia nequam possit voluntas illos omnes abijcere: tunc autem certum est quod non sunt peccata.

Ad secundam Resp. motus illos quos non reprimis quido potes, esse tibi voluntarios non solum physique sed dampnificare, etiam moraliter, & imputatiuè, quia potes & teneris illos reprimere. Peccata non sunt moraliter voluntaria Deo, quia

De Natura & Proprietatibus Peccati. 411

quia etiam si ea possit impedire, non tenetur tamen impetrare, sunt ergo voluntaria physice tantum & permissae, ut alias dixi.

Ad tertiam. Respondeo, motus carnis quando non reprimuntur esse peccata commissione, vt patet ex dictis de actibus qui sunt iuncti cum omissione, quia nimis illi actus sunt positivi: negatio autem illa repressionis quae est in voluntate considerari non debet sola, sed prout unum facit cum illo motu appetitus positivo, eo prorsus modo quo actus internus, & externus faciunt unum peccatum: negatio autem illa simul cum actu positivo, est verum peccatum commissione.

Ad quartam. Ad quartam vt respondeatur, expendendum est paulo latius.

S. V.

An & quomodo ad peccatum mortale sufficiat consensu solum virtualis.

Quot modis possit ponni caula ex qua praevideatur sequitur sequitur peccatum.
Dixi haec tenus quomodo mortale peccatum sit, non reprimere motus prauos appetitus, nunc vendendum est quomodo mortale peccatum sit ponere causam aliquam ex qua praevideatur illos esse sequituros. Poteat autem duplicitate ponni caula carnalis delectationis, primò potest ponni aliquid quod sit per se illius causa. Secundò, potest ponni aliquid quod sit causa per accidens: caula per se illa dicitur, quia non habet ex se aliud effectum quam carnis delectationem & ad illam causandam ordinatur, cuiusmodi sunt actus omnes venerei, tactus, oscula, &c. causa per accidens illa est quae aliud de se habet effectum, & ad illam delectationem non ordinatur, huiusmodi sunt nimis cibus & potus, lectio libri obscenæ.

Difficultas igitur est, quomodo ponere liceat causam ex qua praevideatur esse sequitura huiusmodi delectatio.

Ratio autem dubitandi est primò, quia præceptum obligans ad vitandam pollutionem v. gr. obligat etiam ad vitandam caulam omnem ex qua praevidetur esse sequitura pollutio, ergo semper est peccatum ponere causam ex qua praevidetur sequitura esse pollutio, aut motus prauus: probatur antecedens, quia Præceptum obligans ad vitandum homicidium, obligat etiam ad vitandam causam ex qua praevidetur sequitur esse homicidium; semper enim peccat qui ponit causam, etiam licitam, ex qua praevidet sequitur esse homicidium, ergo similiter peccatum est ponere causam etiam licitam ex qua praevidet sequitur esse pollutionem.

Secundò, nunquam licet ponere causam ex qua praevidetur sequitur esse pollutionem si praevideatur periculum consensus, sed nunquam ponni potest causa obscenæ delectationis, quin adsit periculum consensus, vt supra dixi cum ostendebam reprimendos esse prauos motus appetitus, ergo semper est peccatum ponere causam ex qua praevidetur sequitur esse prauam huiusmodi delectationem. Confir. quia qui vult antecedens, vult etiam consequens, ergo qui vult causam etiam per accidens, vult etiam effectum sequentem ex tali causa.

Tertiò, si non est peccatum contra castitatem ponere causam de se non illicitam ex qua praevidetur per accidens sequitur esse pollutionem, non erit etiam peccatum ponere causam etiam mortaliter illicitam v. gr. inebrari, prævidendo turpem delectationem, quia haec est etiam causa per accidens: consequens autem est absurdum, & contra communem sensum fidelium.

Dico quintò, sufficere aliquando ad peccatum Tom. I.

mortale, consensum virtualem & in causa, sed eum aliquando non sufficere ad peccatum etiam veniale. Hec conclusio sub illis concepta verbis neminem habet aduersarium, sed in eius ramen explicatione varia omnino sunt sententiae Doctorum,

Prima ergo pars, quod dare causam delectationi prohibita mortale aliquando sit peccatum declaratur in triplici casu. Primo enim facere aliquid quod sit causa per se delectationis illicitæ, id est quod de se non alium habeat effectum quam huiusmodi delectationem semper est peccatum mortale in quocunque casu; quia neque ob sanitatem, neque ob aliam ullam honestam causam licet procurare directe delectationem aut pollutionem, aut aliam quamcumque corporis commotionem, sicut recte probant Sanches lib. 9. de matrim. disp. 17. Salas disp. 6. sect. 11. Valentia & Lessius: sed velle aliquid per se ordinatum, & influens directe in huiusmodi delectationem, est procurare illam delectationem, quæ naturalis effectus est talium operationum; ergo ponere aliquid quod sit per se causa pollutionis semper est malum. Huiusmodi vero causæ sunt, actus illi omnes qui pertinent ad rationem luxurie vt sunt cogitationes, tactus, amplexus, oscula libidinosa, & alia huiusmodi, in quibus peccatum esse mortale, constans omnium Doctorum sententia est.

Secundò, facere aliquid ex quo per accidens tantum prævidetur sequitura esse delectatio, ex intentione tamen vt illa sequatur, semper est peccatum mortale, v. gr. mederi, legere res obscenæ, clausus, potus, spectacula, equitatio, quando præuides periculum prædictæ delectationis & intendis vt illa sequatur. Et hoc etiam neminem habet aduersarium qui contrarium sentiat.

Tertiò, ponere causam aliquam minime necessariam, & urgente, ex qua per accidens sequitura est delectatio cum periculo consensus in illam delectationem esse peccatum mortale, docent Caïtanus Nauarrus, Lopes, Sa, Sanches, & sanè meritò, quia exponete se periculo peccati mortalis sine causa necessaria & valde urgente semper est peccatum mortale, tunc autem periculum hoc contingit quando expertus aliquis est se in simili occasione ferre semper voluntate consentire. Ob quam saltem causam, lectio rerum obscenarum, turpia spectacula, & alia huiusmodi vix graui peccato vacant ob periculum consensus. Similiter qui audit confessiones sine necessitate, sapientius expertus se non solum delectari turpiter, sed etiam voluntate consentire, peccat sine dubio mortaliter; idem iudicium est de illo qui equitat aut medetur absque urgente causa, & experitur se voluntate consentire.

Secunda pars quod aliquando non sit peccatum etiam veniale dare causam tali delectationi videretur difficultior, sed in triplici tamen casu probari posse videretur. Primo ergo ponere aliquid valde necessarium aut conueniens corpori aut animæ propriæ vel alienæ, ex quo per accidens & præter intentionem, sequatur delectatio prohibita, nullum omnino peccatum est, si absit periculum consensus in eam delectationem. Ita enim ex Sancto Augustino, Sancto Thoma, & communis omnium sensu docent & probant Thomas Sanchez lib. 9. disp. 45. num. 4. Salas disp. 6. sect. 17.

Ratio est quia effectus sequutus præter intentionem, & omnino per accidens, nunquam illi potest imputari qui suum ius prosequitur, sed quilibet ius habet ad illas operationes quae valde necessariae, aut viiles sunt corpori vel animæ, ergo potest sine peccato illas exercere, quanvis inde per accidens sequatur prædicta delectatio. Deinde si peccata hæc

Fff 2 essent,

412 Disp. I. De Peccatis. Quæst. III. Sect. III.

essent, omittendæ omnino essent quædam actiones valde necessariae verbi gratia cessandum multis esse ab eflu & potu moderato, à confessionibus, & colloquis fœminarum. Vnde colligunt eterque Sanchez & Salas, eum qui ex equitatione sepius expertus est se pollui absque periculo consensu, non teneri propter eam peditem incidere: eum qui iuxta honestam patriæ consuetudinem modestè osculatur aut amplectitur non peccare ob motus fore illicitos qui sequuntur: similiter sacerdotem qui audit confessiones fœminarum, chirurgum qui medetur earum secretis, Doctorem qui docendi causa libros legit obscena continentis, eum qui resipinus v. gr. decumbit, eo quod dormire in alio situ nequeat, illos (inquam) omnes non peccare vlo modo quantumuis præuideant sequitur corporis delectationem, propter rationem quam attuli.

Ratio secunda. Secundò, ponere causam ex qua per accidens, & præter intentionem sequatur obscena delectatio sine periculo consensu, etiam quando abest causa utilitas aut necessitas, non est peccatum contra castitatem, siue causa illa sit aliquid licitum, siue sit aliquid illicitum, etiam peccatum mortale, ita enim docent Valques disp. 115. num. 9. Sanchez disp. illa 45. num. 1. Salas scilicet 18. Ratio est, quia graue onus efficit obligare quemlibet ad vitandas licitas omnes causas, ex quibus huiusmodi delectationes consequuntur: quilibet enim semper dubitare posset, ne dedisset causam huiusmodi motibus, v. gr. vtrum cibus, potus, decubitus, colloquia illos causassent: sed causa illicita qua per accidens tantum causat illos motus non magis influit quam causa licita, ergo qui ponit causam etiam illicitam ex qua per accidens, præter intentionem, & absque periculo consensu, præuideat sequitur obscenam delectationem non peccat contra castitatem: v. gr. qui nimio potu se ingurgitat præuidens pollutionem neque tamen eam vult, peccat contra sobrietatem, non contra castitatem. Colligiturque à fortiori eum qui certo aliquo modo accusans honestè, sentit se in pollutionem venire in somno, aut in vigilia non teneri aliter decumbere, quamvis ille situs non ei sit necessarius ad dormendum, vel ad leniendum aliquem dolorem, quia illa est causa tantum per accidens, vt recte docent Toletus lib. 5. cap. 15. Ioannes Sanchez disp. 21. num. 12.

Ratio tercia. Tertiò ponere aliquid necessarium aut valde utile, vnde præuidetur obscena delectatio per accidens & præter intentionem sequutura, non est vlo modo peccatum, etiam si adhuc periculum consensu in eam delectationem, modò tamen firma tunc habeatur voluntas non consentiendi, sic enim etiam tradunt Doctores nuper citati, quia ille qui exponit se periculo peccandi compulsus aliquā necessitate non amat periculum, atque adeò non peccat. Propterea Chirurgus, qui mederi cogitur ex arte quam professus est; Confessarius qui ex officio, vel ex obedientia confessiones audit, non peccant obeundo illa munia, etiam si præuideant periculum consensu.

Responditur ad rationes dubitandi. Ad primam. Ad primam Resp. præceptum obligans ad vitandas pollutionem, obligare quidem ad vitandas causas illius per se, non obligare ad vitandas causas per accidens modò absque periculum consensu, dispat enim est ratio inter homicidium, & motus istos appetitus, quia præceptum virandi homicidij grauius obligat, quam præceptum vitanda pollutionis, homicidium enim iniuria est hominis iam existentis, pollutio est iniuria hominis solum possibilis.

Ad secundam Resp. quod quoties periculum abest consensu tenemur non ponere causam per accidens non necessariam, neque utilem: si autem utiles illa sit & necessaria potest illa ponit, quantumuis pericu-

lum adhuc consensus, modò tamén, vt dixi, abest omnino tunc voluntas consentiendi. Ad confirmationem Resp. distingendo, qui vult antecedens, vult etiam consequens, physicè concedo, moraliter nego, vt satis constat ex dictis in secunda parte assertio- nis vnde patet etiam responsio ad tertiam difficultatem.

S E C T I O N I I I .

An & quomodo delectatio morosa sit peccatum mortale.

S. Thom. quæst. 47. art. 8.

Dixi haec tenus quænam vniuersim sint necessaria, vt peccatum aliquod mortale dici possit, nunc specialis difficultas est circa delectationem inefficacem de opere malo, vtrum aliquando illa & quando peccatum mortale sit, quod vt tradam distinctè quatuor mihi explicanda sunt. Primo quid & quotuplex sit delectatio quæ appellatur morosa. Secundò, vtrum aliquando illa sit mortale peccatum. Tertiò, vtrum illa ex obiecto habeat quod mortale peccatum sit. Quartò, vtrum illa etiam ex circumstantiis hoc habeat.

S. I.

Quid & quotuplex sit delectatio morosa.

Certum est primo, morosam delectationem appellari simplicem complacentiam in cogitatione rei alicuius mala sine vlo prorsus desiderio illam habendi, vel exequendi. Dupliciter enim potest affectus voluntatis circa obiectum aliquod malum versari. Primo efficaciter si desideret quantum est ex se alesqui quod delectat, vel fugere quod displicet v. gr. si desideres hostem occidere aut forniciari. Secundo, inefficaciter si nullo modo velis opus efficere quod delectat, sed in eo tantum cogitando interius delectari vel tristari, eo modo ac si exteriū illud exqueretur, vt cum placet tibi cogitare mortem inimici, vel rem aliquam turpem, siquidem huiusmodi voluntas simplex est complacentia, vel displicantia in re mala cogitata sine vlo exequendi desiderio, & vocatur delectatio morosa, non propter temporis moram, quia in unico instanti esse potest integra, sed propter plenum consensum voluntatis vel expressum, vel interpretationium, nam eterque omnino sufficit ad morosam delectationem.

Certum est secundò, simplicem huiusmodi complacentiam tripliciter versari posse circa cogitationem rei male, si delecteris non de ipsa re mala cogitata, sed de ipsa rei mala cogitatione, quia subtilis est vel ingeniosa, vel utiles ad concionandum, docendum, disputandum. Secundò, si delecteris de modo quo res mala peracta est, vel peragi potest, v. gr. si furum, vel homicidium cum ingeniosa subtilitate peracta sint. Tertiò si delecteris de re ipsa cogitata, obiectum illam delectationis non est cogitatio, sed res ipsa cogitata, cogitatio autem est duntaxat conditio afferens obiectum vt refere notant Valques disp. 109. c. 1. Azor. l. 4. c. 6. q. 1. Sanchez lib. 1. moralis operis cap. 2. num. 3.

Certum est tertio, delectationem efficacem rei male cogitata semper esse peccatum mortale, omnino eiusdem speciei cuius est ipsum externum opus malum: v. g. delectari cogitando fornicationem cum desiderio illam exequendi, fornicatio est, vt constat ex eo quod dixit Christus, iam mæchatus est eam in corde suo. Deinde delectatio de ipsa cogitatione obiecti mali, non est mala per se loquendo, alioqui peccaret etiam ipse Deus

Responde-
tur ad ra-
tiones du-
bitandi.
Ad primā.

Ad secun-
dam.

Quid &
quo uplex
sit delecta-
tio moro-

Triplex
modus co-
placentia
simplicis
cogitatio-
ne rei
mala.

Quale sit
peccatum
delectatio
efficacem
rei
mala.

Deus qui cognoscit omnia mala, & de illa cogitatione delectatur: si ergo cognoscere obiectum malum, non est malum, delectari etiam de illa cogitatione malum non erit: sicut nec malum est delectari de modo quo facta est, vel fieri potest res mala, verbi gratia, si plures aliqui occurrant modi valde subtiles furandi, & de illis cogitando delecteris non peccas per se loquendo: per accidens autem sèpe peccas, quia in certis materiis valde pericolosum est, eum qui delectatur de cogitatione rei mala, vel etiam de illius modo, transire ad delectationem ipsa cogitata. Imò difficile aliquando est discernere vtrum delecteris de ipsa cogitatione, an de re ipsa cogitata ut bene aduentunt Salas *disput.* 8. *sect.* 6. Castro Palao *disput.* 2. *part.* 10. §. 1.

Si tamen queratur quibus indicis deprehendi possit vtrum delecteris de re ipsa turpi, an vero de cogitatione. Respondeo tria circa hoc notanda esse. Primum quod nunquam potes delectari de cogitatione, nisi reflexè cogites ipsam cogitationem, quoties ergo delectaris cogitando rem illicitam, nec cogitas te cogitare toties delectaris de re cogitata, non de cogitatione. Secundum, videnda est occasio huius delectationis, si enim delectaris hoc cogitare quia doces aut concionaris potest esse complacentia in ipsa cogitatione: si autem dederit occasionem delectationi, letatio vanæ, colloquutio inutilis, affectus turpis, haud dubie delectaris de ipsa re cogitata non de cogitatione speculatiuè sumpta. Denique optimum argumentum est quod delectaris de ipsa re turpi cogitata, non de modo illius, aut de cogitatione, si artificium in rebus piis relucens non te afficiat eodem modo, ac te afficit in rebus obscenis: cum enim sub praetextu artificiosi carminis aut suavis musicae, magis delecteris quando argumentum est turpe, quam quando argumentum est pium, tunc desipis aut te ipsum decipis si existimas te delectari de sola cogitatione, non autem de re cogitata.

§. II.

Vtrum delectatio morosa sit aliquando peccatum mortale.

Tot ergo difficultas est circa complacentiam in re mala cogitata, vtrum videlicet peccet mortaliter qui delectatur representare sibi cogitando rem turpem, etiam si periuasum omnino habeat illam non exequi.

Ratio pri-
ma dubi-
tandi.

Ratio vero dubitandi est primò, quia si aliqua delectatio morosa esset peccatum mortale, quouis delectatio de opere illico peccatum esset mortale, consequens ast absurdum, ergo nulla delectatio morosa est peccatum mortale. Probatur maior quia tota ratio cur aliqua delectatio morosa sit mala, est quia non licet gaudere de eo quod non licet facere, sed hoc valet pro qualibet delectatione morosa, ergo si aliqua delectatio morosa est mala, nulla est quae non sit mala.

Secunda. Secundò complacentiae simplices non possunt esse mala, nisi quia versantur circa rem malam, sed non sunt mala quia versantur circa rem malam, nam sèpe delectationes illæ mala non sunt quamvis versantur circa rem malam: Verbi gratia, delectari de comeditione carnis in Quadragesima non est malum, quamvis versetur circa rem malam: possum licet gaudere de morte inimici quia ero liber ab eius insidiis: potest aliquis gaudere de pollutione habita in somnis, quia sic a tentationibus erit liber. Imò illæ delectationes aliquando sunt mala, quamvis versentur circa obiectum non malum, vt si vidua delectetur de copula præterita, vel si sponsus delectetur cogitatis de futura.

Tertio potest aliquis licet gaudere de eo, quod licet potest desiderare: sed licet aliquando possum desiderare rem aliquam ex suppositione quod licita esset, verbi gratia, potest desiderare aliquis mortem inimici si non esset peccatum: quis enim hunc actum damnam peccati? si Deus vellat ut Petrus occideretur gauderem: potest item aliquis desiderare aliquam uxorem, ergo potest etiam gaudere de copula cogitata cum illa, si esset uxor, quomodo enim gaudere magis peccatum est quam desiderare?

Dico primum, delectationes & tristitia morosa Conclusio prima. metis prorsus inefficaces sapientissime tamen sunt peccata mortalia, aquæ ac desiderium & voluntas efficax. Ita cum S. Thoma constanter Theologi omnes docent contra Martinum quendam de Magistris cuius sententiam erroneam esse meritò dicunt Vasques *disput.* 109. cap. 3. Sanchez lib. 1. cap. 2. Azor. lib. 4. cap. 6. queſt. 1.

Probant primum, ex uananimi consensu Patrum, praefertim Chrysostomi, Augustini, Gregorij. Deinde facile inductione, nam delectatio morosa in rebus venereis semper in persona soluta, est peccatum ut statim dicam. Deinde in materia superbia cum aliquis inordinatè delectatur de propria excellentia, nam ex peccato Angelorum pater illud esse aliquando posse peccatum mortale. Tertium est odiu Dei, nam delectari cogitando peccatum aliquod quia malum est Dei: similiter si delectaris cogitando de malo proximi, quantum proximi malum est. Quarta est inuidia, cum quis delectatur cogitans malum proximi quatenus impedit proprium bonum. Quinta est crudelitas cum delectaris de tormentis modum excedentibus. Sexta est inobedientia cum delectaris de aliquo peccato quia continet contemptum superioris. Denique complacentia quatenus peccatum est, sine dubio est peccatum.

Dico secundò delectationes & tristitia morosa de Conclusio secunda. opere illico, non sunt semper peccata mortalia. Ita Vasq. *disput.* 110. & 111. Palao *part.* 10. §. 2. Lessius lib. 4. cap. 3. dub. 15. Sanchez lib. 1. cap. 2. num. 10. Contra Caietanum, Soto, Azor..

Ratio est, quia in rebus solo iure positivo prohibiti sèpe possum absque peccato gaudere inefficaciter, verbi gratia, delectari cogitando esum carnium in Quadragesima: si Religiolius delectetur cogitando se habere pecunias, & facere magnos sumptus, vel etiam se contra præceptum superioris peregrinari. Fateor peccare illum qui delectatur se comedisse carnes in Quadragesima, sed non peccat qui delectatur cogitando se comedere, vel etiam comedisse, quia primus ille gaudet de opere non præscindendo ab eo malitia, secundus autem præscindit malitiam ab opere de quo gaudet ut dicetur statim. Secundò in rebus etiam iure naturali prohibitis aliquando delectatio non est mala, ut rectè probant Valques, & alij: contra Sanchem: possum enim gaudere de morte inimici, quia sic ab eius insidiis liber ero: possum gaudere de furto, quia ille cuius crepta est pecunia, non erit amplius fornicator. Possum gaudere de peccato meo præterito, quatenus per illud correptus sum, & humiliatus, ac deinceps conuersus ad Deum id quod facit etiam Ecclesia gaudens de peccato Adæ, quatenus illud dedit occasionem redemptio: neque damnabitur peccati, qui delectabitur cogitando se Ducem exercitus esse, & ferro ac cædibus grassari, scilicet in duello prouocatum victorem euadere. Quia nimis aliquia sunt in quibus præscinditur delectatio à malitia, quia esse possunt bona vel mala, alia vero in quibus nunquam delectatio præscinditur à malitia, id est in illis delectatio semper est mala: ut delectatio de blasphemia, odio Dei, inobedientia formalis.

Fff 3 Dico

Conclusio
tertia.

Dico tertio, delectatio morosa in materia luxuriae cogitata semper est peccatum mortale in hominibus solutis, si delectatio non sit solum in voluntate, sed etiam in appetitu. Ita docent citati nuper Theologi, aliqui plures quos citant.

Ratio con-
clusionis
est eius ex-
plicatio.

Explicatur autem conclusio, & probatur simul, quia delectatio in materia luxuriae aliquando esse potest in sola voluntate, quæ nimur nec affert, nec affere nata est commotionem ullam corporis & spirituum, ut si vidua gaudeat se reddidisse viro debitum. Aliquando autem delectatio non est in sola voluntate, sed est etiam in ipso appetitu, quia nimur affert commotionem corporis, eo quod versetur circa obiectum quasi esset praesens. Prior illa delectatio nunquam peccatum est ut patet: Secunda semper est peccatum, quantumcumq; obiectum habeat licitum, quia ut probabam olim omnis delectatio quæ in corpore suapte natura causat commotionem, & delectationem carnis, est illicita in homine soluto; huiusmodi est delectatio de re venerea etiam licita, ergo illa est mala. Vnde certò statuunt Doctores quod vidua peccat cogitans morosè de copula præterita, vel etiam sponsus de futura. Peccat etiam quilibet si delectetur de re obscena cogitata sub conditione quod esset licita: nam illæ delectationes quamvis sint de obiecto licto, sunt tamen male ut bene probant Lessius, Vaquez, Bonacina, Sanches, & Salas, quia per se causæ sunt alicuius commotionis in corpore, & initia quædam pollutionis. Sed in coniugatis tamen delectationes illæ morosæ de obiecto licto non sunt male. Quæ distinctione duplicitis delectationis soluentur argumenta in oppositum, sed prius videndum est.

S. III.

Vtrum delectatio morosa ex obiecto habeat quod mala sit.

t 369.
Hactenus ostendi quænam delectatiode re cogitata peccatum sit, nunc ut afferatur ratio à priori præsertim quare in aliis inquirendum est, vnde oritur malitia huius delectationis, aliqui enim volunt illam oriri ab obiecto, ad quod illa terminatur; alij autem Valque negant malitiam illam ab obiecto peti, cum sapè delectatio sit mala, cuius obiectum non est illicitum, alij cum de Lugo disp. 16. de Panit. sect. 6. num. 1. Volunt illam malitiam peti ab obiecto non tamen semper; sed rationem tamen huius discriminis non assignant.

Conclusio
quarta bi-
partita.

Expli-
car senten-
tia negans
primam
partem.

Dico quartò, delectatio morosa propriè dicta specificatur ab obiecto præcisè ut obiectum est: non autem ab obiecto in ratione rei, & ut opus externum est, idèoque specie semper differt à desiderio efficaci. Primam partem negant Vaquez *disput. 111. cap. 3.* Castro Palao *dispu. 2. part. 10. §. 4.* Reginaldus, & plures alij, explicatur autem quia, obiectum ad quod terminatur actus voluntatis, aliquando actum ipsum terminat prout est in se, siue prout opus externum est, & tunc includit suas omnes circumstantias, aliquando terminat actum voluntatis præcisè ut obiectum est, non autem ut est res externa. Actus voluntatis efficax semper respicit obiectum ut est in se in ratione rei, vnde semper habet malitiam totam & bonitatem quam habet obiectum ut est in se, actus autem inefficax semper respicit obiectum præcisè ut est obiectum, non autem prout est opus externum, quia est solum complacentia in re cogitata. Obseruo enim quod obiectum aliquando habet oppositionem cum virtute in ratione rei, quam non habet ut obiectum est, & contra sapè in ratione obiecti habet oppositionem cum virtute, quam non habet in ratione rei, aliquando au-

tem habet malitiam tūm in ratione rei tūm in ratione obiecti. Quibus positis.

Probatur prima illa pars conclusionis, quia omnes actus vniuersaliter ab obiectis specificantur, neque potest assignari ratio cur actus efficaces ab illis specificentur non autem actus inefficaces, cur enim velle mortem inimici est malum ex obiecto, delectari autem, ex obiecto non erit malum. Deinde delectatio non est mala quia delectatio est, ergo est mala quia est de tali obiecto. Quomodo enim delectatio potest secundum se opposita esse alicui virtuti, nisi quia terminatur ad tale obiectum. Denique sequeretur quod ciudem essent speciei omnes delectationes venerea, quia non specificarentur nisi ab effectu qui sequitur ad illas.

Seconda pars quod obiectum quatenus est exter-
num opus non specificet delectationem inefficacem, sed quatenus obiectum tali cogitationi, probatur quia delectatio aliquando est mala cuius tamen obiectum non est malum ut opus externum est sed tantum ut obiectum est, verbi gratiâ, si delectetur sponsus de futura copula licita non potest obiectum refundere tunc malitiam, purè ut est actus externus, sed tantum ut est obiectum delectationis; illa enim copula licita, in ratione operis externi non est mala, sed duntaxat ut est obiectum cogitationis repræsentans eam sibi ut presentem, est mala, quod idem in omnibus aliis delectationibus locum haber, verbi gratiâ, gaudere quod heri violaueris ieiunium, malum est: gaudere autem cogitando quasi comederes, non est malum: quia obiectum vnius delectationis est peccatum præteritum de quo delectari malum est: obiectum vero alterius est cometio carnium, quæ potest esse bona vel mala, vnde tunc non est obiectum malum, non potest specificare cogitationem nisi ut est eius obiectum, non est mala cometio ut est obiectum cogitationis, cum de se possit esse licita.

Itaque vera ratio propter quam delectationes inefficaces aliquando sint male, non tamen semper, efficiuntur delectationes inefficaces aliquando sint mala, quia in aliis obiectum in ratione obiecti haber oppositionem cum virtute, in aliis non habet oppositionem: verbi gratiâ delectatio praesens de re venerea semper habet obiectum rationi dissonum in ratione obiecti, quamvis non habeat semper obiectum rationi dissonum in ratione rei. At vero gaudium de morte inimici potest habere obiectum bonum, si gaudias de morte inimici prout liber eris ab eius infidis, ut amplius patet ex solutione difficultatum.

Ad primam Respondeo rationem cur delectationes quædam inefficaces non autem omnes sint mala, peti ab obiecto in ratione obiecti: semper enim mala est cuius obiectum est malum ratione obiecti, illa non est mala cuius obiectum ut sic praescindit à malitia: nam sapissimum obiectum in se malum, tamen in ratione obiecti praescindit à malitia. Ad probationem negatur illa propositionis, idèo mala est delectatio morosa quia non licet gaudere de eo, quod non licet facere, nam sapè facere multa licet de quibus gaudere ut praesentibus non licet, quia in ratione obiecti sunt mala, in ratione autem rei non sunt mala: & contra de aliis obiectum licet gaudere, quæ non licet facere, non licet hostem occidere, ut infidias eius non timeas, licet autem gaudere de illius morte quia liber es ab eius infidiis: non licet procurare pollutionem, ut a tentationibus libereris, potes autem de illa gaudere propter hoc motuum.

Ad secundam Resp. hanc propositionem non esse veram, complacentiae simplices non possunt esse male, nisi quia versantur circa rem malam, in ratione rei, nam ideo illæ male sunt quia versantur circa rem malam in ratione obiecti. Vnde patet solutio tota eorum

rum quæ addeabantur, de delectatione commestionis, carnium in die prohibita, de morte inimici, de pollutione habita in somnis, & aliis omnibus quæ si mala sint in ratione obiecti, malum est de illis delectari: si mala tantum sint in ratione rei, non est malum delectari, de illis inefficaciter.

**Solutio
tertia.** Ad tertiam Resp. negando quod licet semper delectari quasi practicè, & per appetitum sensuum, de eo quod licet desiderare. Licet enim delectari aliquando speculatiuè tantum de eo quod licet desiderare: verbi gratiâ, licet de quibusdam obiectis malis speculatiuè delectari, sub conditione auferente malitiam, verbi gratiâ, potest aliquis delectari voluntate de fœmina si effet vxor, non licet appetitu & quasi practicè delectari cogitando rem ut præsentē. Vniuersum enim verum est quod de quibusdam nunquam delectari villo modo licet sub illa conditione auferente malitiâ, quia illa ita sunt intrinsecè mala, vt nō possint vñquam esse bona: ibi gratiâ nunquam licet dicere blasphemarem si ei licitum: Proximi malum procurare si non effet peccatum, quia semper illa retinent malitiam intrinsecam odij, vel contemptus diuinus, que semper sunt mala. In aliis quæ possunt esse bona, vel mala qualis est commestio carnium, licet sub aliqua conditione auferente malitiam delectare.

§. IV.

Vtrum delectatio morosa sumat malitiam à
circumstantiis.

**Agit hie
de circum-
stantiis in-
directè
volitis.** Non est dubium, quin morosa delectatio sumat diuersam specie malitiam ex malis circumstantiis quæ sunt expresè volitæ, verbi gratiâ, si dilector de morte inimici, quia Sacerdos est delectatio illa est sine dubio sacrilegium: difficultas igitur tota est de illis circumstantiis quæ volitæ sunt solum indirectæ, verbi gratiâ, vtrum sacrilegium sit delectari cogitando mortem inimici, qui Sacerdos est, non quia Sacerdos est, sed quia est inimicus.

**Prima ra-
tio dubi-
tandi.** Ratio dubitandi esse primò potest, quia sicut actus efficax voluntatis sumit nouam specie malitiam à circumstantiis, quando illæ speciale habent oppositionem cum virtute, sic ab iisdem sumit nouam specie malitiam delectatio inefficacis: non enim est maior ratio, cur ille qui turpiter desiderauit coniugatam debeat exponere in confessione hanc circumstantiam, ille autem qui delectatur interius cogitando de coniugata, non teneatur exponere, neque committat duplex peccatum.

Secunda. Secundo, ille qui gaudet quod heri commiserit adulterium, peccat sine dubio peccato adulterij, & tamen habet actum inefficacem: ille qui desiderat adulterium alterius quod tamen non vult suadere, committit similiter adulterium, & qui desiderat mortem Sacerdoti ab alio inferri est sacrilegus: ergo circumstantia actus inefficacis, &c.

Tertia. Tertiò, si Religiosus delectetur cogitare turpia peccata contra castitatem & contra religionem propter circumstantiam Voti, quamvis illa non sit expresè volita, & tenetur explicare in confessione suum illud Votum. Idem dico de coniugatis, nam illi si delectationes habeant huiusmodi, duplex committunt peccatum.

**Cœnclusio
quinta.** Dico quintò, in delectationibus morosis de re mala cogitata, circumstantiæ operis non dant nouam specie malitiam nisi sint expresè volitæ, vnde nec in confessione debent necessariò explicari. Ita docent Vasques, Sairus, Reginaldus, Azor, Lessius, Salas, Bonacina, Sa, Castro Palao, Tannerus, & alii plures quos citat & sequitur Diana tractat. de Circumstan-
tia aggranantibus resolut. 48. & sapientis alibi.

Ratio est, quia tunc circumstantia non dat nouam specie malitiam actui voluntatis, quando non est circumstantia obiecti, ad quod voluntas immediatè tendit, delectatio enim, vt dixi, specificatur ab obiecto vt obiectum est non autem ab obiecto vt est opus externum. Sed quando voluntas delectatur de operi malo cogitato, non autem de opere externo vt sic, externæ circumstantiæ non sunt circumstantiæ obiecti ad quod immediatè tendit voluntas, nam illa sunt circumstantiæ operis, non autem obiecti, quod vt sic ab aliis praescindit, nisi de illis circumstantiis expressè delecteris, quod vix contingit: ergo illæ circumstantiæ non dant nouam specie malitiam actui. Dixi si sint circumstantiæ operis, quia si sint circumstantiæ ipsius cogitantis certum est quod illæ dant nouam specie malitiam actui vt patebit ex dividendis statim.

Ad primam enim Respondeo esse disparitatem inter actum efficacem & delectationem morosam: actus enim efficax tendit vt est in se, quod vt sic non praescindit à circumstantiis, vnde talis delectatio totam habet malitiam, quam habet tale opus externum: delectatio enim morosa tendit in obiectum in ratione obiecti quod aliquando praescinditur à circumstantiis operis: idèo talis delectatio non habet semper totam malitiam quam habet opus externum.

Ad secundam Respondeo aliquas esse delectationes inefficaces de re ipsa mala vt est in se, quarum obiectum est opus externum malum, illa sumunt malitiam à circumstantiis etiam indirectè volitis, quia tunc obiectum non praescinditur à circumstantiis: alias autem esse delectationes de re mala vt cogitata & quasi practicè representata, illa non sumunt speciem ab illis circumstantiis indirectè volitis, verbi gratiâ, si gaudent quod heri commiseris adulterium; quod heri occideris Sacerdotem, tunc vt patet tua illa delectatio non praescinditur à circumstantiis, idèo peccas peccato adulterij, & sacrilegij: si autem purè delecteris representando tibi mortem Sacerdotis, praescindis omnino à circumstantia, quia delectaris de opere vt obiectum est, non autem vt opus est.

Ad tertiam Respondeo verum omnino esse quod Ad tertiam Religiosus, aut Sacerdos, si delectetur interius in cogitatione rei venereæ, non solum peccat contra castitatem, sed etiam contra Religionem propter Votum, in quo se ipsum obligavit, non tantum ad vitandas omnes externas delectationes venereas, sed etiam omnes internas delectationes: vnde necesse non est vt illam circumstantiam directè velit, quia illa non est circumstantia operis tantum externi, quæ in delectatione morosa deberet esse expresè volita, sed est circumstantia personæ cogitantis malum, atque ita est circumstantia immediata obiecti ad quod tendit interna delectatio. Vnde circumstantiam illam voti explicandam esse in confessione tam in delectatione morosa quam in aliis fatentur communiter Doctores quos citat & sequitur de Lugo, tractat. de Pænitentia, disput. 16. num. 386.

SECTIO IV.

De Peccato Veniali generatim.

S. Thomas quæst. 88.

Tota peccati Venialis definitio & essentia, satis liquet ex iis, que hactenus dicta sunt: nunc tota restat difficultas de modis quibus potest contingere vt peccatum in se omnino veniale, fiat mortale quod vulgo dicitur posse contingere. Primò ratione periculi. Secundò, ratione numeri. Tertiò, ratione contemptus formalis, aut finis mali,

§. I.

S. I.

Vtrum Peccatum Veniale sit aliquando mortale
propter adiunctum periculum mortale
liter peccandi.

Si peccatum veniale aliquando sit proxima dispositio ad peccatum mortale, non est dubium quin sit peccatum mortale, tota ergo difficultas est, vtrum peccatum ex se veniale, aliquando ita disponat hominem ad peccatum mortale, ut constitutus illum in proximo periculo illud committendi: dicitur autem illud proximum periculum quod frequenter inducit ad peccatum, periculum remotum quod non inducit frequenter.

Quid sit
periculum
proximum
quid re-
motum.

Triplex
difficultas.

Ratio dubitandi est primò, quia si peccatum veniale dispositio esset ad mortale, temper peccaret mortaliter qui haberet propositum committendi venialia quæcunque se obtulerint: consequens est falsum, quia si hoc propositum esset peccatum mortale, sequeretur quod quilibet sub mortali teneret vitare aliqua venialia, si enim tenet non committere omnia, tenetur vitare aliqua, ergo peccatum veniale non est proxima dispositio ad mortale. Confirmatur quia qui committit omnia peccata venialia quæ se offerunt non peccat mortaliter, ergo qui vult illa committere non peccat mortaliter.

Secundo, si peccata venialia proximè disponerent ad peccatum mortale, sequeretur quod illa voluntas committendi venialia esset incompossibilis cum proposito firmo vitandi omne peccatum mortale, sed non est incompossibilis, quod probo, quia si esset incompossibilis, vel hoc haberet propter omnia venialia simul sumpta, vel propter aliquid peccatum veniale in specie: non primum, quia non committuntur omnia simul peccata venialia: non secundum quia sic veniale aliquid peccatum esset mortale quod absurdum est; ergo voluntas committendi omnia peccata venialia non est incompossibilis cum proposito firmo vitandi omne peccatum mortale.

Tertio, quotiescumque aliqua duo, genere differt non potest unum esse dispositio ad aliud: sed peccatum veniale genere differt à peccato mortali: verbi gratia, peccatum ex genere suo veniale, genere differt à peccato mortali ex genere: ergo peccatum veniale non est dispositio ad mortale.

Conclusio
prima tri-
partita.

Probatur
prima pars
ex Scriptu-
ris.

Dico primò, peccatum veniale disponit semper aliquo modo ad peccatum mortale: sed non disponit tamen semper proximè ac directè: quamvis nihil omnino certum videatur quod voluntas committendi omnia peccata venialia quæ passim occurruunt sit peccatum mortale.

Prima pars expressa est sancti Thomæ art. 3. quem Theologi omnes sequuntur probantque primò ex Scripturis Ecclesiast. 19. *Qui spernit modica paulatim decideret*, quod de peccatis venialibus intelligendum esse putant S. Gregorius, S. Thomas & Lyranus & ibidem cap. 10. *In pigritiis humiliabitur conignatio, & in infirmitate manuum præfillabit dominus*; quod Cassianus Collat. 6. conuenire docet in eos qui negligunt minora peccata. Vnde tota postea spiritualis dominus collabitur. Vnde ibidem dicitur *Qui timet Deum nihil neglit. Luc. 16. Qui in modico infidelis est in magno infidelis erit.*

Ex Patrib.

Secundò probant ex Patribus præsertim ex Augustino, qui variis in locis id exaggerat, verbi gratia, serm. 44. de Tempore, Peccata venialia comparat guttis pluviarum, *Quæ licet exiguae sint, flumina temen completi ingentia, & moles trahunt, & arboreum radicibus suis*, & in Psalm. 66. comparat aquæ per rimulas intranti in nauim quæ paululum eam demergit & obruit, & in Psalm. 39. comparat arenæ quæ

nauim obruit suo pondere: verbi gratiâ S. Bernardus lib. de ordine vita, à minimis incipiunt qui in maxima prouent S. Greg. 3. p. Pastoralis admonit. 35. Chrysostom. 87. in Matth. Cito ex pars maxima sunt negligientia nostra: Basilius in constitut. monasticis c. 2. Danda opera in eo ejus, ne villa in re conscientia nostra nos condemnem, alios plures dabit Salas disp. 6. sect. 23. n. 6. 5.

Tertiò, ratio aperta est & consideratione dignissima Ex Ratio, quia vt aliquis perseveret in gratia, & illibaram s. ruer animam a graviis peccatis duo requiruntur sine quibus etiam si physicè loquendo perseverare aliquis possit, moraliter tamen non potest perseverare, neque de facto est perseveratus. Ex parte voluntatis necessarius est fervor charitatis, timor Dei, & inclinatio ad sequendam regulam rationis: Ex parte Dei gratia efficax etiam si necessaria non sit ad vitandum peccatum mortale, illa tamen sublata sine dubio peccabis, vt constat ex toto tractatu de gratia: sed per crebra peccata venialia certum est feroeum charitatis immunit. *Quia tepidus es in ipiam te euomere ex ore meo: timorem Dei sensum aterri, Qui enim timet Deum nihil negligit: & demum affluefcere paulatim animum ad non sequendam rationem, & excutiendū iugum diuinæ legis. Neque minus est certum quod irritatus crebris peccatis venialibus Deus etiam si auxilia suppeditet sufficientia, ea tamen quæ sunt efficacia profusa denegat, vt docent quasi certum Basil. orat. 3. de Ieiunio, Gregor. Magnus lib. 10. moralium cap. 14. Chrysostom. sermone de lexiū peccatorum periculis, & horis. 87. in Matthaeum. Bernardus serm. 59. in Cantica. Ergo certum est quod peccata venialia disponunt aliquo modo ad peccatum mortale. Deinde si peccatum, veniale sit solum ex indeliberatione vel paruitate materiæ, generat vitiulos habitus ad mortalia peccata inclinantes, potest veniale aliquid huiusmodi peccatum accidente deliberatione fieri mortale. Adde quod unum peccatum semper inclinat ad committendum aliud peccatum in natura omnino simile.*

Secunda pars quod peccatum veniale non disponit saltem semper proximè ac directè ad peccatum mortale debet explicari. Primum enim fateor quod peccatum veniale non per se ac directè, sed indirectè solum disponit & per accidens ad mortale; videturq; manifestum quia disponere directè ad peccatum est esse causam per se mouentem ad mortale, sed peccatum directè veniale non est causa per se mouens ad mortale; disponit enim ad illud duntaxat ut remouens timorem regat. Dei, feroeum charitatis, gratiam efficacem, ergo non directè unquam disponit ad peccatum mortale. Deinde vero fateor quod paucissima quadam peccata venialia non disponunt proximè ad peccatum mortale quia ubi est proxima dispositio ibi est semper forma ut patet, sed multi viri sancti quadam committunt peccata venialia, qui nunquam in peccatum mortale labuntur, ergo manifestum est, quod pauca quadam peccata venialia præsertim imperfectè voluntaria non sunt proxima dispositio ad peccatum mortale. Imò & alioqui sequeretur quod quilibet committens peccatum veniale peccaret mortaliter. Sed tertio tamen certum est quod plura peccata venialia præsertim facta ex malitia & perfecta deliberatione licet non disponant ad mortale nisi per accidens, proximè tamen ad illud disponunt, propter rationes quas attuli, semper enim & infallibiliter in mortalia peccata incidit, qui passim, & sine ullo Dei timore obvia quæque peccata veniali committit. Huc enim pertinent omnia quæ nuper attuli ex quibus etiam sequitur.

Tertia pars conclusionis, quod ille actus, nolo vitare peccata venialia, sed tantum mortalia, grava peccatum sit: ita enim docent communius Theologi quos dabunt Bonacina disp. 2. quæst. 3. part. 5. num. 17. Sanches

Secunda
pars pro-
batur.

Quid si
disponere
causa
ad mortale
peccatum.

Tertia
pars pro-
batur.

De Natura & proprietatibus Peccati.

417

Sanches lib. 1. cap. 5. num. 4. Salas dis^p. 26. se^ct. 23. num. 67. Sotus, Antoninus, Angelus, Syluester, quia exponere se proximo & probabili periculo peccandi mortaliter, est peccatum mortale. Vnde addunt eum Religiosum peccare mortaliter qui statuit non seruare regulas quae non obligant sub mortali, quia tenetur vniuersique tendere ad perfectionem secundum suum statum, qui autem ita statuit peccare venialiter non tendit ad perfectionem secundum suum statum, ergo ille peccat mortaliter.

Solutio Ad primam Respondeo neminem teneri sub mortali vitare vlla peccata venialia determinata, sed illum tamen aetum, nolo vitare venialia esse peccatum mortale, quia quamvis nullum peccatum veniale determinatum, habeat euident periculum peccandi mortaliter, aetus tamen ille habet adiunctum periculum euident, atque licet obiectum huius actus non sit ex se mortale, tamen ex circumstantia est mortale. Vnde ad argumentum negatur illa maior, si hoc propositum esset peccatum mortale sequeretur quod tenemur sub mortali vitare aliqua peccata venialia; verum enim est quod teneor velle vitare aliqua indeterminata, id est teneor velle non committere omnia qua occurrit, sed non teneor sub mortali vitare aliqua venialia determinata.

Ad confirmat. Resp. peccare mortaliter cum qui committit omnia peccata venialia quae le offerunt quando aduertit periculum peccandi mortaliter, quod est inseparabile a voluntate committendi omnia pa- sim venialia.

Solutio Ad secundam Resp. voluntatem illam committendi omnia venialia esse incompossibilem cum voluntate firma & efficaci vitandi omnia mortalia, propter adiunctum periculum peccandi mortaliter, quod non est adiunctum vlli peccato venialia determinata.

Solutio Ad tertiam satis ex dictis liquet quomodo peccatum ex genere suo veniale disponat indirec^te solum & per accidens ad peccatum mortale ex genere, licet ab eo specie differat, disponit enim per accidens, quia priuat hominem gratia efficaci & congrua, priuat furore charitatis, Dei timore, inclinatione ad sequendam rationem, & legem.

S. II.

Vtrum peccatum veniale fiat mortale aliquando ratione numeri, presertim in materia Iustitia.

S. Thom. art. 4.

Quot mo-
dis multa
peccata
venialia
possunt
coalescere
in vnum
mortale.

Dupliciter intelligi potest, quod multa peccata venialia efficer possint vnum peccatum mortale. Primo, quod illa omnia iuncta in vnum coalescent in vnum peccatum graue. Secundo, quod vnum aliquod peccatum quod de se non esset nisi veniale, incipiatur esse peccatum mortale quia sequitur multa peccata venialia. De priori modo vix est difficultas, de posteriori maior est controversia de qua dici fuisse solet in materia de iustitia quando explicatur qualiter furtum graue.

Ratio ergo dubitandi est prius, quia si aliquando esset verum quod multa peccata venialia, verbi gratia, multa fura modica efficiant vnum peccatum mortale, sequeretur quod semper hoc esset verum, verbi gratia, multa mendacia venialia, efficiant vnum graue peccatum. Sicut enim multa fura modica facta eidem homini, faciunt ei grauem iniuriam, sic multae iniuriæ leues Deo factæ, sunt vna iniuria grauis consequens autem illud falsum est, & a nemine admittitur, ergo falsum est quod multa, verbi gratia, modica fura faciant vnum peccatum mortale.

Tom. I.

Secundò, quando dicitur quod multa modica fura efficiunt vnum graue furtum, vel hoc intelligitur quod omnia illa peccata sint vnum peccatum mortale, quod est impossibile, quia quando priora illa modica fura facta sunt tunc fuerunt venialia, implicat autem ut peccatum quod fuit veniale, fiat peccatum mortale tunc quando non est: vel intelligitur quod priora fura fuerunt peccata venialia, ultimum autem sit peccatum mortale, quod etiam est absurdum, quia furtum istud volo esse vnius duntaxat teruncij, quod nemo dixerit esse mortale.

Tertiò, si verum esset quod multa modica fura efficiunt vnum peccatum mortale, sequeretur illum peccare mortaliter qui eodem die plura violaret vota rerum modicarum, quia materia illæ votorum tam inter se vniuntur quam materiæ leuium furorum hoc autem falsum, ergo, &c.

Dico secundò, multa venialia quantuncuuque in infinitum multiplicentur nunquam tamen possunt efficer secundum se vnum peccatum mortale. Sed peccatum tamen veniale saepè fit mortale ob multa peccata venialia quae antecesserunt, si eorum materiæ vel effectus moraliter continuuntur & coalescant in vnum.

Prima pars censetur communiter esse de Fide quam tradit aperte S. Thomas art. 4. fusque probatur à Vasque dis^p. 145. Sanche lib. 1. cap. 4. Salas dis^p. 26. se^ct. 25. Quia peccatum veniale secundum se non habet repugnantiam vllam cum charitate, ergo infinita peccata venialia non possunt habere talen repugnantiam, sicut quia unus gradus caloris non habet oppositionem cum charitate, sic neque infiniti gradus caloris habent oppositionem cum illa. Deinde peccato veniali non debetur pena nisi finita secundum durationem, peccato autem mortali debetur pena æterna, sed nunquam ita possunt multiplicari venialia ut mereantur penam æternam, qua infinita est; ergo nunquam illa efficer possunt vnum peccatum mortale. Cuius autem dixit Augustinus quod *Homines negligentes dum despiciunt peccata sua quia parva sunt crescentibus minutis, adduntur etiam minima, & cumulum faciunt, & demergunt: significare voluit tantum quod venialia peccata si multa sunt ratione possunt esse mortalia.*

Secunda pars priusquam probetur explicari debet, sciendum enim est quædam esse peccata venialia quæ licet in infinitum multiplicentur, eorum tamen materia, & effectus, nullo modo inter se continuantur, v. gr. multa mendacia iocosa, multa verba otiosa, multæ leues vanitates. Alia vero sunt quorum materiæ ac effectus continuantur & efficiunt moraliter loquendo aliquid vnum: v. gr. furoris eidem homini vnum assem millies, certum est quod ex illis omnibus sunt mille asses. Decies in die ieiunij parum comedis, ex illis omnibus fit fine dubio notabilis vna comedio, per plures ieiust leuissimos hominem interficis, patet quod effectus omnium illorum ieiuum, pariunt vnum damnum graue,

Dixi ergo quod si materiæ plurium leuium peccatorum non coalescent in vnum peccatum veniale non sit mortale ob multa peccata venialia que antecesserunt. Quia scilicet multa peccata venialia non possunt facere vnum peccatum mortale nisi vel secundum se, vel ratione continuatatis materiæ circa quam versantur: vnde certum est quod si quis parvam Eleemosinam, vel orationem dominicam voleat pro singulis sabbatis, non peccat mortaliter si eas saepius omittat, quia parvæ illæ materiæ tunc non vniuntur: sicut nec qui pluribus diebus ieiunij parvū comederet.

Si autem materiæ illæ vniuntur, tunc afferui peccatum veniale fieri mortale ob plura venialia peccata quæ antecesserunt. Ita enim docent citati superius

Ggg Doctores;

Secunda.

Tertia.

Conclusio
secunda
bipartita.

Ratio se-
condæ par-
tis.

Doctores; duplíciter enim potest quis velle materias peccatorum leuium, primò si vnico actu illas omnes velit, verbi gratiā, si dicat, volo millies furari vnum obolum: volo in die ieiunij decies modicum comedere: Ille actus est sine dubio peccatum mortale, quia obiectum illius actus est tota illa materia peccatorum venialium, quæ cum sit grauis, peccatum etiam est graue. Secundò si per plures actus interruptos, quorum vnu sit omnino independens ab aliis, velit illas omnes materias leues, quæ coniunctæ simul efficiunt grauem materiam, verbi gratia, hodie furaris aßem nihil de furro craftino cogitans, cras alterum furaris & sic deinceps adē ut grauis efficiatur quantitas, non est etiam mihi dubium, quin vltimum illud furum in quo completerur materia notabilis sit peccatum mortale.

Ratio est quia velle retinere materiam notabilem est peccatum graue, sed ille vltimus actus includit voluntatem retinendi materiam notabilem. Si enim haberes voluntatem restituendi statim paruam hanc materiam non peccares mortaliter, quia velle statim reddere id quod accipis non est notabile dampnum.

Sed de furtis modicis fusis dicam in tractatu de Iustitia, vbi præcipua difficultas est, vrum vltimum illud furtum sit peccatum mortale, non solum in ratione retentionis, sed etiam in ratione acceptio-nis quæ soluetur eo loco. Nunc addo tantum eandem etiam doctrinam extendi debere ad alia peccata levia quorum materiæ inter se continuantur. Primum exemplum est in materia Temperantie, si enim per plures comedies grauiter lœdatur tua sanitas, grauiter peccas in vltima illa comedione, quâ aduertis te accipere damnum graue. Idem dico de die Ieiunij in quo si sèpius modice comedas grauiter peccas. Secundum exemplum si voto rei minimæ, si enim voleat aliquis singulis diebus recitare orationem dominicam, itavt singulis diebus non sit alligata sua obligatio, sed tantum præfigantur singuli dies tanquam terminus ultra quem non differatur voti exequitio, peccat ille mortaliter si per longum tempus omittat recitare orationem dominicam. Si singulis diebus affixa sit talis obligatio, ille mortaliter non peccat qui violat eam sèpius ut dixi nuper.

Solutio prima dubitationis.

Ad primam satis constat ex dictis quare non semper fiat vnum mortale peccatum ex multis venialibus, quorum effectus & materiæ non continuantur & coalescent in vnum. Plura peccata venialia sunt leues iniuriæ quæ in vnam non coalescent: plura furta materias habent quæ in vnam grauem summam coalescent.

Solutio secundæ.

Ad secundam constat etiam quod furtæ modica non coalescent in vnum peccatum graue, sed quod vltimum furtum leue vnu teruncij sit graue peccatum, quia est voluntas retinendi materiam grauem.

Solutio tertiae.

Ad tertiam Respondeat Sanches peccare mortaliter illum qui plura eodem die vota violat rerum modicarum. Sed hoc non placet quia cum disparata sint vota nullum inter se dicunt ordinem,

S. III.

An & quomodo peccatum veniale fiat mortale ratione contemptus, vel finis mali.

Prima ratione dubitandi.

Ratio dubitandi est primò, quia neque contemptus materialis, neque contemptus formalis sufficit ut peccatum veniale fiat mortale, ergo non sufficit ullus contemptus: antecedens patet quia, nullum est peccatum in quo non sit contemptus aliquis materialis. Ergo ad peccatum mortale non sufficit contemptus materialis. Poteat etiam esse contem-

ptus formalis si renuam in aliquo speciali casu subiecti superiori, quia præcipit rem aliquam valde modicam, & tunc peccatum est autem veniale, ergo contemptus formalis esse potest sine peccato mortali.

Secundò, finis etiam malus non videtur sufficere, vt peccatum veniale fiat mortale nam si mentiaris ad furandum, tunc mendacium illud tuum non est nisi peccatum veniale alioquin duplex committetur peccatum mortale, alterum esset mendacium, alterum voluntas furandi.

Dico tertio, peccatum veniale transit sine dubio in peccatum mortale quoties vel fit ex contemptu formali non tantum secundum quid sed simpliciter, vel assument ut medium ad peccatum mortale.

Prima pars communis est inter Theologos & so-la eger explicatione, contemptus enim materialis appellatur, quando aliquis peccat videns se violare præceptum superioris, etiam si non idem peccet quia non vult subiici. Contemptus formalis vocatur quando aliquis idem peccat, quia renuit subiecti superiori vel legi quod valde differt ab eo peccato, quod fit ex indignatione, quando aliquis idem non obedit, quia vult disperire superiori, cuius persona iratus est: rursus autem contemptus formalis simpliciter dicitur quoties autoritatib, vel diuinæ, vel humanae à Deo constitutæ renuit aliquis subiecti, quod est sine dubio semper peccatum graue, si enim vel ipsum Deum, vel eum qui constitutus à Deo est, nolis agnoscere superiorem, tunc peccas grauiter, neque in huiusmodi inobedientia formalis, potest dari leuis materia. Contemptus vero formalis secundum quid appellatur, quando non absoluere renuit subiecti superiori aut legi, sed hic & nunc in eo speciali casu renuit subiecti, quia est rei modicæ præceptum, & tunc si præceptum sit humanum obligans tantum ad veniale, non est peccatum nisi veniale, si autem contemnas præceptum diuinum, præcisè quia est præceptum rei modicæ, non peccas etiam nisi venialiter, quod tamen affirmare non audet Sanches, lib. 1. cap. 5. num. 11.

Secunda pars patet ex dictis disputat. 4. vbi ostendi quomodo circumstantia refundit malitiam in actum, vnde constat quod si medium malum assumatur ad finem non malum, tunc intentio finis est mala: & si medium etiam bonum assumatur ad finem malum, tunc electio est mala.

Ad primam tota liquet responsio ex prima parte conclusionis, contemptus enim materialis & contemptus formalis secundum quid non sufficient ad peccatum mortale; sed tantum contemptus formalis simpliciter.

Ad secundam Resp. verum esse quod siue mentiaris ad furandum, siue fureris ad mentiendum, sola voluntas furandi est peccatum mortale & illam solam teneor exponere in confessione, nam mendacium quod est medium, vel finis talis furti non est peccatum mortale nisi ob illam voluntatem, neque habet malitiam grauem ab illa distinetam.

QVÆSTIO IV.

De generalibus peccatorum proprietatibus.

Quod finit sequi videntur proprietates, infinitas, contrarietas, connexio, inæqualitas. De infinitate plenè dictum est tertia parte cum egi de obiecto satisfactio-nis Christi. Contrarietas qualis sit facile colligitur ex dictis quæstione prima vbi constat quod habitus vitiiosus physice sumptus non est semper contrarius habitui